List za koristi delavskega ljudstva. Delavci so opravičeni do vsega, kar producirajo.

This paper is devoted to the interests of the working class. Workers are entitled to all what they produce.

PROSVETA

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 4008 W. 31. St., Chicago, Ill.

Delavci vseh dežela, združite se!"

PAZITE na številko v oklepaju, ki se nahaja poleg vašega naslova, prilepljenega spodaj ali na ovitku. Ako je (525) številka ..... tedaj vam s prihodnjo številko našega lista poteče naročnina. Prosimo, ponovite jo takoj.

ŠTEV. (NO.) 524. SLOVENSKO GLASILO JUGOSLOV. SOCIALISTIČNE ZVEZE. CHICAGO, ILL., DNE 25. SEPTEMBRA, (SEPTEMBER 25.) 1917. LETO (VOL.) XII.

Grof Bernstorff - zarotnik.

Prve čase, ko se je v Evropi razvijala svetovna vojna in so nemške čete na vzhodu in na zapadu dosegale uspehe, da se je zdelo, kakor da je v njih osredotočena vsa ženialnost in inteligenca, vsa hrabrost in odločnost v taki meri, kakršne svet še ni poznal in ki napravi kajzerjevo armado zaradi njenih nedosežnih vojaških kreposti nepremagljivo, so prihajali včasi glasovi, ki so se zdeli človeku fantastični in stališča zdravega razuma enostavno neverjetno. Posamezna poročila so govorila o pripravah, ki so jih Nemci že davno pred izbruhom vojne napravili v deželah svojih sedanjih sovražnikov. Včasih so te vesti zvenele tako, da je bil njih vtisk bolj smešen kakor resen, kljub temu, da je bila naglica nemškega prodiranja tupatam videti nenaravna.

Zdi se pa, da bo treba to mnenje v marsičem popraviti. Kar prihaja zadnje čase na dan, ne kot govorica, ampak kot dognana in potrjena dejstva, meče na oficielno Nemčijo pege take hudobnosti in perfidnosti, da je človeku še vpričo dokazov težko verjeti v tako možnost.

Po tem, kar je nemška vlada oziroma njena diplomacija uganjala v Ameriki, ko še ni bilo vojne med obema deželama, in sicer uganjala očitno po zelo premišljeno izdelanem sistemu, se mora priti logično do zaključka, da je po enakem sistemu delala povsod. Nobenega razloga ni, da bi bila le v Združenih državah tako ravnala. Saj tudi dejstva, ki se razkrivajo od časa do časa, potrjujejo, da je nemška mreža daleč naokrog razpeta. Zimmermannova nota je nameravala zaplesti v intrigo Mehiko in Japonsko. V Argentiniji se je šele pred dobrim tednom razkril diplomatičen škandal Nemčije. Švedsko je Nemčija zlorabljala za svoje najpodlejše namene. Čez dansko mejo je po diplomatični poti vtihotapljala bombe. V Rumunijo je vpeljavala bacile, da bi povzročila epidemije v deželi.

Lahko bi nabrali še več takih smrdljivih cvetlic; ali če se pogleda le ta šopek, se že lahko spozna, da je kajzerjeva vlada trosila svoj strup na vse strani in vsled tega postaja nad vse verjetno, da je res davno pred vojno okužila vse tiste dežele, o katerih je predmnevala, da bodo stale proti njej in da je velik del njenih uspehov v prvih časih pripisati temu sistemu špionaže, zapeljevanja na izdajstvo, podkupovanja in vseh tistih perfidij, ki prihajajo sedaj v Ameriki polagoma na dan.

V petek je državni tajnik Lansing izročil javnosti nov dokaz za nemško diplomatično zaroto iz časa, ko so bile Zedinjene države še nevtralne. Objavil je telegram, ki ga je bil tedanji nemški veleposlanik grof Bernstorff poslal dne 22. januarja t. l. svoji vladi v Berlin. Ta telegram se je glasil:

"Prosim za dovoljenje, da smem izplačati do 50.000 dolarjev kakor v prejšnjih slučajih z namenom, da se vpliva na kongres od strani znane vam organizacije, kar bi moglo nemara preprečiti vojno. Med tem začnem delati v tem zmislu. V omenjenih okolščinah je zelo želeti javno uradno izjavo v prid Irske, da se doseže podpora tukajšnjega irskega vpliva".

Telegram je kratek. Ali povedanega je v njem veliko.

Dne 22. januarja govori Bernstorff o tem, da bi denar lahko preprečil vojno med Ameriko in Nemčijo. Po čem je Bernstorff sploh prihajal do zaključka, da bi moglo priti do vojne med obema deželama?

Le en zaključek je mogoč. Ker Amerika v tistem času na noben način ni silila v vojno, je Bernstorffov svet le tako razumljiv, da je Nemčija dajala povod za vojno in se zavedala tega, pa da bi se bila vendar vojni rada izognila; to se pravi: Izvesti je hotela zločin, vedela je, da je zločin, ampak posledicam bi se bila rada izognila.

Bernstorffov telegram obsega priznanje, da je Nemčija vedoma ustvarila razloge za vojno.

V tistem času je bil Bernstorff veleposlanec nemškega kajzerja v Zedinjenih državah. Pravica in dolžnosti takega diplomatičnega zastopnika so točno določene.

Toda plemeniti grof ni tukaj ravnal kot ambasador, ampak kot zarotnik zoper Zedinjene države, zlorabljajoč v ta namen svojo poslaniško imuniteto.

Zastopnik tuje države se sploh ne sme vtikati v notranje zadeve tiste dežele, v kateri posluje. Ali Bernstorff ni le prekoračil tega zakona, ampak kakor kaže njegov telegram, je tukaj snoval in z nemškim denarjem podpiral zarote zoper Zedinjene države.

En sam slučaj iz zgodovine moderne diplomacije poznamo, ki je bil temu podoben. Po znanem veleizdajniškem procesu zoper Srbe v Zagrebu je prišlo takorekoč nadaljevanje tega procesa na Dunaju, kjer so hrvaški poslanci tožili drja. Friedjunga in tovariše zaradi obrekovanja. Ta proces ni prišel do pravega zaključka, ker je avstrijska vlada spoznala, da ne more uiti strahoviti blamaži, če se dovrši postopanje. Ampak kar se ni dognalo na sodišču, je razkril poslanec profesor Masaryk v parlamentu. Bilo pa ni nič manj kakor to, da je avstrijsko poslaništvo v Belgradu osnovalo zaroto, dalo falsificirati dokumente in podkupovalo krive priče, s čimer je omogočilo zagrebški proces, s čimer je pa obenem hotelo diskreditirati Srbijo.

Seveda, Srbija je majhna dežela. Sama ni mogla zahtevati zadoščenje od Avstrije, če bi se bil kdo drugi potegnil zanjo, bi bila pa iz tega nastala svetovna vojna. Tako se je ta diplomatičen škandal precej prezrl in kmalu pozabil.

Bernstorff je igral enako igro proti Ameriki.

Petdeset tisoč dolarjev niso edini znesek, ki ga je nemški veleposlanec zahteval od svoje vlade za zarotniške namene. V njegovem telegramu opažamo važne besede "kakor v prejšnjih slučajih". Perfidija nemške diplomacije je torej starejša, kakor ta telegram in kajzerjevemu zastopniku ne ostaja niti izgovor, da je šele takrat nastopil na ta način, ko je Nemčija sklenila, da prične z brezobzirno submarinsko kampanjo in mu je šlo le za ohraniti miru.

Nikdar nismo bili zaljubljeni v diplomacijo kapitalističnih držav in socialisti že davno zahtevajo, da se demokratizira občevanje v mednarodnih stikih in prenese iz tajnosti v javnost. Pri vsem tem se pa ne more prezreti da je nemška diplomacija prav posebna reč, kateri ni para.

Diplomatični škandali se zgode tudi drugod. Ampak da bi bila vsa diplomacija osnovana na perfidiji, da bi bili vsi poslaniški domovi zarotniška gnezda, to je slika, ki jo je podala edina Nemčija.

Ali kako je to mogoče?

Kratkovidni ljudje so kmalu gotovi s svojo sodbo, in pravijo, da je nemški značaj tak. To je seveda neumnost, če ni zloba. Značaj nemškega naroda je v glavnem tak, kakršen je značaj vsakega naroda. Vendar pa take generalne lopovščine ne morejo biti le slučajih. Svoj vir imajo v sistemu, in ta sistem je kajzerska avtokracija. Kakor je kancelar odgovoren edinemu kajzerju, tako so diplomati le kajzerjevi zastopniki.

V deželah, v katerih je količkaj demokracije, se ne more niti diplomacija, tudi če je v splošnem tajna, popolnoma odtegniti vplivu in kontroli ljudskega zastopstva. V avtokratični deželi si vladar izbere nekoliko ljudi, ki z njim duševno soglašajo, napravi iz njih vlado, sestavi po svoji volji zunanja zastopstva, sklepa aliance in pogodbe, vse absolutistično; in če dela ta mašina nepošteno, perfidno, tedaj je ves sistem nepošten, perfiden, ne da bi moglo ljudstvo in njegovo zastopstvo kaj ukreniti zoper to.

Kajzerizem je gotovo huda mora za nemški narod. Ali razkritja o nemškem oficielnem satanizmu, ki se množe od dne do dne, dokazujejo, da je v njem nevarnost za vse narode. Ta sistem skuša demoralizirati ves svet z militarističnimi grožnjami, z zasmehovanjem vseh pogodb, s podkupovanjem, s snovanjem zarot, z navajanjem na izdajstvo, skratka z vsemi instrumenti avtokratičnega zločinstva.

Iz tega pa sledi, da ni vprašanje vladne oblike le vprašanje nemškega naroda. Če ugrožava kajzerizem ves svet, tedaj je to zadeva vsega sveta in ves svet ima pravico zahtevati, da se odpravi. In če se nemški narod ne more sam rešiti te pošasti, je popolnoma prav, da mu drugi narodi pomagajo v ta namen.

Mreža nemških intrig.

Kmalu po objavi Bernstorffovega telegrama, s katerim je zahteval od nemške vlade še 50,000 dolarjev za podkupovanje neke Berlinu znane organizacije za vplivanje na kongres v interesu Nemčije, je zvezni odbor za javne informacije izročil časopisja obširen materijal, ki kaže, kako je nemško diplomatično zastopstvo v Washingtonu razpeljalo mrežo špionaže in zarote po Zedinjenih državah.

Tekom te vojne, davno preden je Amerika vstopila v vrste vojskujočih se dežel, so bili tukaj večkrat razkriti posamezni slučaji špionaže in zarotništva in bilo je tudi nekoliko procesov zaradi teh reči. Že takrat je bilo spoznati, da so ti slučaji večalimanj v zvezi med sabo. Moglo se je slutiti, da je v deželi nekakšna nemška centrala, ki ima vrhovno vodstvo tega zakotnega dela v svojih rokah. Nekatere niti so vodile avstrijsko, nekatere v nemško poslaništvo in posledica je bila, da so morali gospodje Dumba, avstrijski veleposlanik, stotnik von Papen, nemški vojaški ataše, in kapitan von Boy-ed, nemški mornariški ataše, zapustiti deželo.

Navadnemu človeku se pa vendar ne bi bilo sanjalo, da je nemško poslaništvo samo tista centrala, v kateri so se snovala in kovala vsa ta protiameriška podjetja — ne še le od tistega časa, ko se je razmerje med Ameriko in Nemčijo tako napelo, da je zagrozila vojna, ampak takorekoč od začetka evropskih bojev.

Objava zveznega informacijskega urada je osnovana na uradnih nemških dokumentih, ki so bili občinstvu doslej neznani, dasi jih je zvezna tajna služba nabrala tekom mesecev. Po tem poročilu je bila dežela pod krinko trgovskih organizacij, meščanskih družb, predavateljskih uradov in časnikarskih agentur preplavljena takorekoč od enega do drugega obrežja z ljudmi v kajzerjevi službi, ki so pospeševali nemške intrige.

Glavne dokaze je zvezna tajna služba dobila v "oglaševalnem uradu" na 60 Wall Street v New Yorku, kjer je Wolf von Igel v resnici vodil urad za nemško zarotništvo. Wolf von Igel je bil v boju z vladnimi detektivi aretiran, toda pozneje se je umaknil iz dežele in poiskal varnejše zavetišče v kajzerjevem cesarstvu.

Sledeč poročilu informacijskega urada dokazujejo dokumenti, ki so prišli vladi v roke, da je nemško poslaništvo delalo in pospeševalo:

Kršitve ameriških zakonov;

uničevanje življenja in imetja na trgovskih ladjah;

irske zarote zoper Anglijo, v katere je bilo zapletenih mnogo irskih Američanov;

razširjanje sovraštva napram Zedinjenim državam v Mehiki;

zapeljevanje ameriških pisateljev in predavateljev na lažnivo

financiranje propagande v prid Nemčiji;

vzdržavanje široko razpredenega špionskega sistema pod krinko trgovsko preiskovalnega urada;

gmotno podpiranje urada za uprizarjanje štrajkov v ameriških municijskih tovarnah;

zarote za nameščanje bomb med premog, ki je bil namenjen za zavezniške in ameriške ladje;

načrte za eksplozije v ameriških municijskih tovarnah.

Razun tega kažejo razni spisi zveze z zaroto, ki je imela namen razdejati wellandski kanal; tu je korespondenca z dr. Walter Scheelejem, ki je obtožen zaradi izdelovanja bomb; spisi, ki se nanašajo na ladji "Maverick" in "Annie Larsen," namenjeni za prelom blokade; posameznosti o propagandi, ki je imela namen spraviti Japonsko v vojno z Ameriko; med drugim so celo znamenja, da so se visoki vojaški častniki zlorabljali v prid Nemčije.

Vlada ima v rokah pisma, telegrame, beležke, čeke, pobotnice, blagajniške knjige, brzojavne ključe, sezname vohunov in druge dokumente, ki kažejo, kako široko je bila razpredena mreža.

Med tistimi, na katere pada iz teh dokumentov najtežji sum, imenuje poročilo:

Sodnik najvišjega sodišča Daniel F. Cohalan iz države New York, obdolžen, da je delal za nemško podporo irske revolucije;

John Devoy v New Yorku, izdajatelj lista Gaelic American;

The American Truth Society in njena vodilna glava, Jeremiah A. O'Leary, izdajatelj lista "Bull";

"Fair Play", list, ki ga izdaja Marcus Brown v New Yorku;

William J. Ruff v Quincy, Ill., ki je delal von Papenu predloge v novi metodi za razstreljevanje ladij;

dr. Theo. Otto, zdravnik v Allentown, Pa.,

G. S. Viereck v New Yorku, prej izdajatelj "Fatherlanda," sedaj lista "Vierecks Weekly";

James F. J. Archibald in Edwin Emerson, pisatelja za revije in vojna poročevalca; prvi je sedaj v Washingtonu, drugi v Afriki;

C. J. Waldron v Medusi, N. Y. in Ray Reveridge, kiparja v Californiji in mnogo drugih.

Poročilo informačnega urada je zelo obširno. Wolf von Iglova "pisarna za oglase" je bila ustanovljena v jeseni 1914. Živi duši se takrat še ni sanjalo, da bi moglo priti do resnih nasprotij med Ameriko in Nemčijo ali pa celo do vojne. A že takrat se je z ustanovitvijo te "privatne" pisarne kršila ameriška nevtralnost na tak način, da bi bilo lahko postalo nevarno za Zedinjene države.

Kakor se sedaj jasno vidi, je bila ta pisarna filijalka nemškega poslaništva in njena naloga je bila snovanje zarot, v prvi vrsti proti Canadi.

Meseca aprila 1916 so prišli vladni detektivi v to pisarno, ko je bil Wolf von Igel pravkar vzel kup spisov iz zelene blagajne, hoteč jih poslati nemškemu poslaništvu v Washington. Ko so detektivi hoteli prijeti Igla in zaseči papirje, je mož zaklical:

"To so nemška tla! Ustrelite me, pa boste imeli vojno!"

Detektivi niso streljali, ampak bil je hud boj preden so mogli premagati Igla in njegove pomagače.

Najznačilnejše je pa to: Ko je nemško poslaništvo izvedelo, da so papirji konfiscirani, je takoj protestiralo, češ da so to nemški uradni spisi in da je kršena diplomatična imuniteta.

Privatna oglaševalna pisarna — pa nemška tla! Svet še ni slišal tega, zakaj pravico eksteritorilitete uživajo le poslaništva sama. Toda nemško poslaništvo je imelo tehten vzrok, da se je potegovalo za tiste papirje, kajti v njih so bili dokazi njegovih zločinov.

Prostor nam ne dopušča, da bi se bavili z vsemi dokumenti, ki jih obsega poročilo. Spoznava se pa iz njih, da dokazujejo res to, kar poročilo trdi. Tako n. pr. ne more biti nobenega dvoma, da je bila med nemško vlado in Casementovo revolto zveza, le da ni Nemčija izvršila, kar so Irci pričakovali od nje.

Tako je n. pr. sodnik Cohalan telegrafiral, da more biti irska revolucija le z nemško pomočjo uspešna; v ta namen bi morala Nemčija sočasno z ustajo na Irskem uprizoriti napade s zepelini in z bojnim brodovjem, posaditi vojaštvo na suho ter pripeljati Ircem orožja, municije in oficirjev.

Zarotnik Paul Koenig, ki je sedaj zaprt v Fort Oglethorpe in čigar naloge so bili glavno dinamitni atentati, je bil v spisih označevan z rimski številko XXX, vojni ataše von Papen pa s "7000."

Kako so se pošiljala poročila v nedolžni obliki v Berlin, kaže n. pr. sledeči telegram:

Bankier Max Moebius

Oberwallstrasse

Berlin.

Germania Versicherung Kontrakt sicher zugesagt Executor ist offenbar mit Vorschlag einverstanden Das Noetige ist veranlast.

Henry Newman.

Hotel Astor

New York.

To pomeni v prevodu:

Zavarovalna pogodba Germanije (to naj namreč pomeni zavarovalno družbo!) za gotovo obljubljena. Eksekutor je očitno s predlogom zadovoljen. Kar je potrebno, je ukrenjeno.

Vresnici pa pomeni telegram:

Pogodba za irsko revolucijo (zavarovanje Germanije!) zagotovljena. Irci (eksekutor!) so zadovoljni s predlogom.

Potrebni koraki so bili storjeni.

Drugo poročilo pravi, da je bil v Iglovi službi tudi takozvani German and Austro-Hungarian labor information and reief bureau, ki ima glavni stan v New Yorku, podružnice pa v Clevelandu, Detroitu, Bridgeportu, Pittsburhgu, Philadelphiji in Chicagi. Med Iglovimi papirji je tudi pismo avstrijskega poslaništva, ki odreka plačevanje nadaljnih podpor za ta "bureau," iz česar je sklepati, da je avstrijsko poslaništvo prej plačevalo.

Iz vsega je razvidno, da je Nemčija faktično ves čas vodila vojno na ameriških tleh. Medtem ko je neprenehoma kričala po nevtralnosti, je Nemčija sama v resnici najbolj in neprenehoma kršila ameriško nevtralnost. Ne glede na to, da so njene zarote nočindan ugrožavale ameriški življenje in imetje, je to postopanje tudi pomenilo za Zedinjene države večno nevarnost, da jih taka kršitev nevtralnosti zaplete v vojno.

Veliki so bili nemški napori, da bi se izzvala resnična vojna med Mehiko in Ameriko. Tudi to se ni zgodilo šele takrat, ko so bile Zedinjene države že vznemirjene zaradi nameravanega brezobzirnega submarinskega vojskovanja, ampak, kakor se vidi, davno prej. Iz tega je sklepati, da je Nemčija sploh želela zaplesti Zedinjene države v vojno, z ene strani pač zaradi tega, da bi same potrebovale municijo in je ne bi mogle dajati zaveznikom, glavno pa zato, da bi bile Ameriki roke zvezane in da bi si kajzerjeva vlada tedaj lahko dovolila vse, kar bi hotela.

Da se to ni posrečilo, ni zasluga nemškega zarotništva, ampak le njegov neuspeh.

Koliko je tega zločinstva še živega v Ameriki — kdo bi to vedel? Kar popolnoma pa najbrže ni izginilo z zemeljskega površja. Kakor se vidi, so se pa špijoni, hujskači in podobni elementi, seveda pod najbolj nedolžnimi krinkami skušali vrniti povsod, kamor je le bilo mogoče. Zaradi tega je pa posebno potrebno, da je vsakdo v takih časih previden, zlasti pa da pazi, s kom občuje in da ne zaupa nikomur, kogar ne pozna do dna. Nobeden izmed kajzerjevih špionov ne bo pravil, da je vohun; lahko še celo zabavlja čez kajzerja, pa sladko govori o miru, pri tem pa vendar opravlja izdajniško delo.

Na drugi strani je seveda zelo verjetno, da bodo kapitalisti s slastjo planili po tem blagu in še bolj kakor doslej v vsaki delavski zahtevi iskali nemško propagando. Taki poskusi ne morejo delavstva ustaviti v boju za njegove pravice. Bolj kakor vsaka stavka, ki se vodi za opravičene delavske zahteve, podpirajo kajzerja tisti kapitalisti, ki po eni strani izkoriščajo delavstvo, da ne more zaslužiti, kar potrebuje z ozi-

(Konec na 8. strani)

Slovensko republičansko združenje.

SEDEŽ V CHICAGI, ILL.

IZVRŠEVALNI ODBOR:

Frank Bostič, Filip Godina, Martin V. Konda, Etbin Kristan, Frank Kerže, Anton J. Terbovec, Jože Zavertnik.

NADZORNI ODBOR.

Matt. Petrovich, Ludvik Benedik, Frank Veranič.

CENTRALNI ODBOR.

Anton Zlogar, Matt Pogorele, Anton Motz, Frank Mravlja, Ivan Kušar, Frank Šavs, Frank Udovich, Joseph Steblaj.

(Opomba. Zastopniki organizacij in listov, ki se doslej še niso priglasili, postanejo člani centralnega odbora, čim se pravilno prijavijo in izjavijo, da se strinjajo s temeljnimi načeli S. R. Z. — Naslov za pisma in denarne pošiljatve je sledeči: Anton J. Terbovec, P. O. Box No. 1, Cicero, Ill.)

VABILO NA SHOD

Izvrševalni odbor Slov. Republ. Zdiuženja v Chicagi sklicuje za

NEDELJO, 30. SEPTEMBRA

ob pol treh popoldne

JAVEN SHOD

v Hoerberjevo veliko dvorano

na Blue Island Ave in W. 21 Place.

Program shoda je sledeči:

. točka: Postanek in namen Slov. Republ. Združenja: govori g. Frank Krže.

2. točka: Smisel Jugoslov. federativne republike: govori g. Etbin Kristan.

3. točka: Organizacija Slov. Repub. Združenja: govori g. Jože Zavrtnik.

4. točka: Sredstva: govori g. Filip Godina.

Iz programa je razvidno, da se bo na shodu razpravljalo o važnih problemih sedanjih resnih časov. Jugoslovansko vprašanje se gotovo tiče Slovencev, ki so pri tem neposredno prizadeti; toda njegov pomen sega daleč preko naših narodnih meja, kajti jugoslovansko vprašanje je evropski problem in vsled resnih stikov Evrope z ostalim svetom pravzaprav svetoven problen. Bila bi sramota, če se ne bi v času, ko spoznavajo drugi vso važnost tega vprašanja, sami zavedali njegovega pomena. Toda mnogo važnejše je to, da se bo vprašanje reševalo in rešilo proti nam, proti našim interesom, če pustimo drugim, da ravnajo povsem po svoji volji.

Zavedati se moramo, da je naša naloga storiti vse, kar je v naših močeh, da se urede razmere tako, kakor spoznavamo, da bi bilo najbolje. Ker je to naša dolžnost, je sklican shod, da se pomenimo o delu, ki je za dosego cilja mogoče in potrebno, in upamo, da se udeleže slovenska društva in posamezni rojaki iz Chicage in okolice tega zborovanja v najobilnejšem številu.

Za Slov. Republičansko Združenje
Anton J. Terbovec, t. č. tajnik.

Iz Buenos Airesa poročajo:

Nmčija je v svoji noti na ultimatum Argentinije odgovorila, da ni pooblastila svojega poslanika grofa Luxburga za dejanje, ki se zrcali v znanih telegramih. Dalje obžaluje nemška vlada nedostojne izraze, katerih se je poslužil Luxburg in obljubuje, da se kaj takega ne bo več zgodilo.

Odgovor pa ni najmanj zadovoljil argentinsko vlado. Pueyrredon, minister zunanjih zadev, je izjavil, da je na noti podpisan podtaj. nemškega ministrstva za zunanje zadeve, vsled česar ni direkten odgovor nemške vlade. Kakor zdaj stoji stvar, bo Argentinija poslala še eno noto v Berlin, v kateri bo zahtevala formalen odgovor in če ga ne bo v gotovem času, sledi prelom diplomatičnih stikov.

Odslovljeni nemški poslanik Luxburg menda odpotuje iz Argentinije 28. t. m. na španskem parniku "Balboa". Luxburg je pred nekaj dnevi razširil vest, da mu je sam argentinski minister zunanjih zadev svetoval, da Nemčija potopi argentinske ladje "brez sledu". Minister Pueyrredon je označil to govorico za "največjo in najnesramnejšo laž", kar jih je še kdaj slišal.

Sultanovi zakladi.

V "zelenih kleteh" Visoke Porte leži skrito, kar tvori mogoče največji zaklad na svetu. Ta zaklad so nabrali skozi stoletja pohlepni turški vladarji ter ga nagromadili daleč od pogleda vsakega radovednega smrtnika.

Nikdar še ni bilo človeka, ki bi mogel oceniti vrednost sultanovih dragulj, kajti ti zakládi so zastraženi noč in dan. Najti je najmanj dvanajst skupin težko zabarikadiranih vrat, preden se dospe do pravega vhoda do te Aladinove jame. —

Za vsako ključavnico sta dva različna ključa, poverjena posameznim stražnikom, kojih vsak ima na razpolago 24 mož. Vsi ti imajo nalogo opazovati drug drugega.

"Zelene kleti", Konstancija, kot se imenuje zakladnica, leže v notranjosti zidov Visoke Porte.

Dragocenosti obstajajo baje po večini iz vdelanih in prostih dragocenih kamenov. Vse informacije glede teh zakladov pa se drže tajno in to radi velikega siromaštva, ki vlada v deželi in raditega, ker bi gotovi drzni elementi gotovo skušali vlomiti v zakladnico, če bi se natančno vedelo za vrednost sultanovih zakladov. V Carigradu pa se splošno govori, da bi napravila ona oseba dobro kupčijo, ki bi kupila te zaklade za $3,000,000.000.

V zakladnici je morda najbolj čudoviti predmet prestol iz kovanega zlata, okrašen z miljoni rubinov, biserov, demantov, safirjev in smaragdov. Popolnoma preko moči človeške domišljije pa je, kako je mogel Selim I. v petnajstem stoletju prevesti iz Perzije ta dragoceni prestol, v onih časih, ko je bilo potovanje tako težavno.

Nikjer drugod na svetu ni najti dragocenih kamenov, ki bi se dali primerjati z dvema velikima smaragdoma, ki krasita vrh sultanovega prestola. Eden teh smaragdov je težak štiri funte ter velik kot roka možkega. Drugi smaragd je nekoliko manjši.

Na mizi iz slonove kosti in takozvanega 'sandel'-lesa v bližini tega prestola stoji čudovit zlat kelih, okrašen s 4000 demanti. Poleg njega leži krožnik iz najčistejšega zlata, ki je dobesedno posejan z demanti. Po tleh krog teh predmetov leži na tisoče rubinov, turkizov, smaragdov, med katerimi so pomešani tudi krasno brušeni gumbi iz demantov.

V prostoru je najti podobe ali sohe prejšnjih sultanov, oblečene v državna oblačila. To so sultani, ki so vladali od 1451 do 1839. Bodalca in meči, katere imajo opasane, so tako dragoceni, da se njih vrednost ne more določiti.

Noben muzej na svetu se ne more postavljati z bogatejšo zbirko orožja: mečev, ščitov, pištol, sandal, palic in sličnih predmetov, ki so vsi posejani z dragocenimi kameni.

Kadar priredi sultan v svojem haremu banket, se ob taki priliki ponavadi skoro popolnoma oropa ta zakladnica. Ob neki taki priliki so nosile favoritinje sultana verigo rož iz demantov, ki se je stezala od ramen do ramen. Sultana sama je bila okrašna s celimi vrvmi biserov neobičajne velikosti in čistosti in v ušesih je nosila demante velikanske oblike.

Sultanovo vnukinjo, ki je bila stara šele šestnajst let, so mučili s tem, da so spletli njene lase v vozelj na vrhu glave in v notanjosti demantne krone. Prednji del njene obleke pa je bil obložen z demanti, dočim so bile njene roke počez okovane z zlatimi zaponkami, spojenimi z dragocenimi kameni.

Malo ljudem je znano, da dobiva turški sultan največjo plačo med vsemi zemeljskimi monarhi, — nekako 1,100.000 funtov ter da je upravičen zahtevati še več, če bi mu slučajno zmanjkalo gotovine.

Zakladnica v Carigradu, v kateri je nagromadenega toliko brezkoristnega bogastva, bi lahko izpremenila ubogo otomansko cesarstvo v eno najbogatejših dežel na svetu, če bi se ti zakladi izpremnili v gotov denar ter ta porabil v splošno narodne svrhe.

Kaj takega pa se seveda ne bo zgodilo, kajti turški sultani bi preje dovolili popoln propad cesarstva, kot pa se ločili od zakladov, katere so nakradli njih roparski predniki.

O gozdu in nekaterih njegovih ljudeh.

Načrtal **dr. H. Dolenec.**

Ne traja več dolgo in od dreves in tudi prav tik ognja prične kapljati. Ne! niso vodene kaplje, polhi so že po drevju in mečejo žir. Ne vemo, ali se mu je od ognja pokadilo ali ima nahod, eden je tudi že pričel kihati. No, sedaj se pa nisem motil: en klinček je že padel v skrinjico, ta drži. Kdor je nestrpen, kakor sem bil jaz za svojih mladih dni, bi šel kar pobirat, pa izkušen polhar ne dopusti tega, češ, žival se ne sme oplašiti in do jutra bomo še pobirali, da se bomo naveličali. Da je jasna noč in je tudi brez luči videti, kam naj se stopi, je pobiranje do polnoči prav kratkočasno. Toda po polnoči in ko si že dobro zadremal, je pa precej hudo stopiti zopet na noge, ko te tovariš dregne in reče: "No, pojdimo zopet!" Ako so stave na pravih mestih, je prvo pobiranje navadno najbolj izdatno, pa tudi zelo zamudno. Noč in tema vse predrugačita. Ko si stavil, si dobro pazil na vrsto in na krog stav, zato meniš, da ni mogoče, da bi kako zgrešil. Toda, ko stopiš od bleščečega ognja in jameš previdno stopati naprej, je hitro podnevna slika izpremenjena. Slabo je, ako luči niso dobro osušene in je treba večkrat z njimi mahati, da se zopet ogore.

Stopimo do prvega ražnja. Z lučjo posvetimo kvišku. Rep visi doli po stavi; ta že drži. Doli z ražnjem, polha v malho! To je dobro mesto. Zopet se stava naproži in postavi na isto mesto. Naprej! Ne toliko na levo, bolj na desno je druga. Oh, kaj še! Vidiš, tukaj je druga, ta tudi drži. Dober pričetek! Danes pa bo, danes! Zopet naprej in naprej okolo vseh stav!

Vzemimo, da jih je trideset in da se nismo nič motili, pa je potekla dobra ura, da se vračaš z ostankom luči zopet k ognju. Ako si pa zabredel in jameš po stavah iztikati, ako jih dosti ne drži in jim poiščeš drugo mesto, ako luč ni prava in moraš čakati, da se ti zopet ogori, ako ti pri postavljanju še klinček pade iz rok in se ti zameša v listje, lazil si tudi dve uri, predno si zopet pri ognju.

Ako si dosti nabral in plen prešteješ in se pri tej priliki s težkanjem vsakega komada posebej prepričaš, da so polhi dobro godni in da je tudi še par starcev vmes, ne čutiš nič truda, ogenj popraviš in naložiš drv, poprimeč za lulo in tobak in prične se gost razgovor. Vse živo je okrog tebe. Do tleh šumlja, pogostoma kaplja od dreves. Ko see ogenj razgori in osvetljuje bližnje drevje, zagledaš še kakega polha, ki se je že napasel in se guglje na koncu kake veje. Tudi kihajo že bolj pogostoma in semtertja se po dva tudi spoprimeta, ko se srečata na povprečni veji, ki služi za stečino od drevesa do drevesa. Lop, eden je celo doli padel! Kar mahoma vse utihne in ne bi vedel, zakaj da se ti ravno nad glavo na visoki šibi ne oglasi ukajoča sova. To je polhov strah. "Boš šla!" zavpiješ. Ona se pa malo zmeni za to in kakor bi se hotela s teboj prepirati, postane še glasnejša in na pomoč ji prihite še druge. "Ne boste nič opravile!" jim poveš. "Polhi niso samo za vas; razgovarjate,a.akpi etaoin etaoin taoin oin za vas; razgrajate, ker ste že site." Kakor došle, tako prošle; niti ko so priletele, niti ko zopet odletijo, ne čuješ niti najmanjšega flofota. To so prave coprnice in noč jim daje vso oblast. Ah, kaj pa to? Ta pa ne pride tolikanj blizu ognja in je bolj stanovitna na svojem mestu. "To je velika sova; ta se jih je že naužila in sedaj pa poje," pristavi kak šaljivec.

Čuj! Kaj pa je to? Po robu doli šumi; še pes, ako ga imaš pri sebi, in ki leži v kolač zavit za ognjem, privzdiguje izprva samo glavo in mahoma celi prvi konec in voha proti kraju, od koder prihaja šum. Srne so. Sedaj so zapazile ogenj in za trenotek obstanejo. Takoj zašumi in v dolgih skokih odlete od tega kraja. Kakih sto korakov pa se zopet pristavijo in koza voditeljica jame rjuti. Ako še nisi slišal tega, menil bi, da je to glas strašanske zveri.

Čas je, pojdimo zopet okoli stav! Ogenj popravimo, luč prižgemo in zopet je treba hoditi, plaziti se, s kake stene tudi poskočiti, da preidemo okolo vseh stav. Glej no, kaj pa je to, stava je sprožena, polha pa ni! Raženj in stavi deneš k tlom, deščica ni stisnjena do kraja. Ko jo odprožiš, najdeš le polhovo glavico. Sova je polha odščipnila pri vratu. Ne doni ji slava radi tega, ampak slišala bi hude psovke, ko bi bila v obližju; tatica še ni najhujša beseda, ki se ji privošči. Deščico moraš dobro osnažiti, kajti krvava je in krvi se polh umiče. Pravili so mi polharji, da so sovo na ta način tudi že ujeli, ko je krempelj vteknila v votlino stave, odkljuvala vrat ter je život polhov doli padel, glavica v skrinjico, zmet pa je deščico obenem potisnila še više. In konec te pripovedke je bil navadno ta, da ob polhih prav debela sova je dala drugi dan prav dobro juho in mehko, okusno beso kakor vsake kokoši.

Recimo, da greš ob treh ali štirih zadnjikrat pobirat, potem pa imaš tudi povsem zadosti, in ko prideš zopet do ognja, se še toliko potrudiš, da zložiš še ostala debela drva vrh ognja in ogorkov, se iztegneš po tleh in odeneš, ako imaš kaj takega pri sebi, in zaspiš. To spanje je "spanje pokov na trdo zemljo, kakor se je zgodilo njemu.

Sicer ne ve prav, zakaj se briga prav za njo. Opraviti ima z mnogimi optimisti, a vsakemu pušča njegove domišljije, ker se je davno prepričal, da ne doseže ničesar s svojimi teoretičnimi dokazi. Že davno se drži načela, da je najbolje, ako prepuščamo ljudi same sebi; praktični dokazi življenja jih morajo izpreobrniti. Zakaj naj radi Tonke dela izjemo?

Eh, no. Je že tako. Rad bi jo poučil; ali kje naj dobi priložnost za to?

Dolgo je premišljeval, a ni našel nobene prave poti.

Tedaj mu je slučaj prišel nasproti.

Nekoč je šel po ulici in brez namena se je ustavil pred prodajalnico ženskih klobukov. Med oknom je videl klobuk s čudnimi okraski. Tudi moda se je polastila umetniške secesije in ta klores nekaj umetniškega. Zato se je zagledal vanj.

Obenem sta vzkliknila oba.

— Oh!

— Dober dan gospod profesor. Kaj pa Vi delate tukaj? Ali občudujete naše klobuke?

—Vaše klobuke, gospica? Da, da, ženske klobuke.

— Ne tako. Pravim: naše klobuke, ker tudi jaz izdelujem take stvari.

— Vi?

— Da, jaz. To Vam pravim, ker morate vedèti, da sem modistka, pa da Vas ne bo sram, ako me hočete spremiti.

Da, hočem, ker bi že davno rad govoril z Vami.

— Z menoj?

— Da, kako morete tako obsojati pesimizem? Vi se sklicujete na svet, na naravo, na življenje. Koliko pa poznate sveta, koliko narave, koliko življenja?

— Ah, mislite na tisto šolsko nalogo, h kateri ste mi naredili latinsko opazko in par klicajev in vprašajev? Vi ste torej pesimist? To je zanimivo. Pa prosim Vas: kaj pa, če bi Vas jaz pravtako vprašala, kakor ste Vi mene? Koliko pa Vi poznate sveta, narave, življenja? . . . Dovolite. Več nego jaz. To je mogoče. Gotovo pa ne poznate vsega sveta, ne vse narave, ne vsega življenja. To torej ni nikakršen argument.

— Vendar je edino pesimistično naziranje o svetu upravičeno.

— Ne.

— Kako morete tako odločno trditi, da ni?

— Ker se vse v meni in okrog mene upira Vašemu nazoru.

— Kar je okrog Vas, tega še ne poznate dovolj; kar je v Vas, se lahko še izpremeni.

— To ne dokazuje ničesar. Človek se lahko izpreminja, dokler živi.

— Jaz se ne morem več. V meni je že vse otrpnilo.

— Aj? Tega Vam ne verjamem. Sicer pa ne razumem, kako je mogoče, da ste pesimist.

— Zakaj ne?

— Zakaj vzgajate mladino, ako je res vse pusto in brezmiselno? In kako jo vzgajate!

Prvič je bil v zadregi. To je res. S tem, da poučuje in vzgaja, nasprotuje svojemu načelu.

Tonka je nadaljevala.

—Profesor ste. Več znate od mene. In že radi tega ne morete biti pesimist. Le premislite, kako plodonosno je človeško delo, kako velikanski je napredek človeštva od prvih začetkov pa do današnjega dne.

(Dalje.)

Etbin Kristan.

Savičev pesimizem.

Hrastavi Tonki je bilo devetnajst let. Stanovala je pri neki teti v mestu; staršev ni imela. Teta ni bila siromašna, toda jako sitna je bila in Tonka ni imela pri njej nič posebno dobrega. Strie se sploh ni menil za njo. Kar je dekle dobilo, si je pravzaprav pošteno zaslužilo, kajti v hiši je Tonka delala, kakor bi bila najeta. Šivala je, vezla, likala perilo, pisala tetina pisma. Ko je po smrti svoje matere prišla v tetino hišo, je bila v štirinajstem letu. Dotlej je bila v zavodu za meščanska dekleta, a ker ji starši niso zapustili premoženja, je teta hotela, naj postane šivlja ali pa modistka. Tonki je bilo to jako žal, ker se je rada učila. Ali oporekati ni mogla. Dve leti se je res hodila učit za modistko. Tudi tukaj je bila jako pridna, vendar ni mogla pozabiti svoje želje, da bi prišla zopet v šolo. Neprenehoma je mislila, kako bi izvršila svoj namen. Dekle je imelo za čudo železno voljo in v dveh letih je dosegla svoj cilj.

V tem času se je izučila svoje obrti. Obenem si je tudi prihranila malo vsotico. Teta ji je dajala vsak dan nekoliko novčičev za južino. To je bilo od neznane zapuščine Tonkine matere. Raznašati je morala gotove klobuke in včasi je dobila zato kakšno desetico. Zadnje mesece je delala tudi čez uro, kadar je bilo mnogo naročil in "madama" ji je dajala malo odškodnino za to. Vse to je prihranila. Koncem druzega leta jo je "madama" oprostila, a nagovarjala jo je, naj ostane pri njej kakor pomočnica, kajti Tonka je imela jako fin okus za ženske klobuke in gospa je dobro vedela, da bi mnogo pridobila z njo. No, dekle je hotelo sedaj izvesti, očemer je sanjalo ves čas, kar je bilo izstopilo iz šole.

Prav tedaj je bila ustanovljena višja dekliška šola. Tonka ni imela več miru. Obljubila je madami, da ji bo pomagala, kolikor ji bo dopuščal čas in modistka je bila zadovoljna. Teto je pa vprašala, ali ji je ljubše, da ji plačuje stanovanje in hrano, ali da ji pomaga v domačnosti? Teta je mrmrala nekaj o muhah mladih deklet, ko pa je videla, da ne uspe proti Tonkini volji, je dejala, da se ne da tako osramotiti, da bi jemala denar od dekleta.

In tako je šla Tonka zopet v šolo. Po dnevi je v prostih urah pomagala doma; po noči je delala za modistko. In vendar je bila v šoli vedno med prvimi.

Ne more se reči, da je bila izredna krasotica, vsekaka pa je bila lepa deklina, kateri je zdravje in veselje gledalo iz modrih, velikih sijajnih oči.

To je bilo tisto dekle, ki je tako odločno obsojalo pesimizem.

Savič je drugi dan prinesel pisanke v šolo in jih vrnil dekletom. Najprvo je hotel takoj izprašati Tonko, ali zdelo se mu je neumestno, da bi storil to v šoli. Potem pa zopet ni vedel, kdaj bi bil primeren čas zato. Na ulici je vendar ne more čakati. V šoli je ne more zadrževati. A bilo mu je, kakor bi moral govoriti z njo.

V šoli jo je dobro pogledal. Iz teh oči je sijala nenavadna prostodušnost in njemu je bilo, kakor bi se pregrešil, ako ji ne bi povedal resnice. Bolje, da jo izve sedaj, nego da živi v fantastičnih iluzijah, pa pade potem naenkrat iz oblakov.

Ali ima delavec braniti domovino?

Piše Joshua Vanhope, gl. urednik New York Calla, soc. dnevnika v N. Y.*)

Med veliko korespondenco, ki se nabira pri "Callu" vsak dan, naletimo zelo pogosto tudi na vprašanja, ki se nanašajo na to, če ima delavec braniti domovino. Navada uprave je, da odgovarja na vprašanja pismeno; toda ker je teh vprašanj več in več, smo se odločili, da se s to zadevo pobavimo v listu.

Tako na primer piše eden čitateljev lista in vprašuje sledeče:

"Prosim, pošljite mi nekaj dokazov, če ima delavec braniti domovino. Jaz sicer ne verjamem, da jo ima, ampak da se razvije diskusija, sem prevzel afirmativno stališče. Navedite, v kateri knjigi in kje bi mogel dobiti dokazov. Odgovorite, kakor hitro mogoče.

Za socializem,

Maurice Katz".

Naš dopisnik je prišel — piše "Call" — z veliko zahtevo, naj mu glede tega potrežemo z dokazi. Pojasnilo glede tega, da delavec nima domovine, je čisto lahko najti, toda vprašanje, kako naj brani, česar nima, ni v klasični socialistični literaturi nikjer raztolmačeno. Rečena izjava ni nikjer podprta s kakšnimi argumenti. Čisto osamljen stavek je. Ko je bil ta stavek napisan, ni pisatelj niti mislili na to, da postane to predmet za razpravo v sporedku socialistov, ki zagovarjajo pacifizem, neresisteneo in pasivnost napram vojni. Ali zdi se, da je tako. Precej takih ljudi je v socialističnem gibanju, ki venomer trdijo, da "nimajo braniti nobene domovine". Res je sicer, da vsebuje socialistična literatura nekaj **podobnega**, toda socialistična literatura čisto gotovo ne vsebuje nič takega, kar izvajajo iz nje sodrugi, ki to trdijo. In to je naposled važno.

Te nagle zaključke rabijo dotični sodrugi edino v ta namen, da mažejo pot tozadevnim sklepom, da se delavcu ni treba nikdar bojevati, češ da se nima za kaj; kajti če se bojuje, se bojuje vedno za nekaj, česar ne poseduje, za nekaj, kaj ni njegovo, — — "svojo domovino". Na kratkem rečeno se ta izjava rabi za propagando pacifizma in se hoče prikazati, da je to socialistično stališče in ima biti torej za merilo in kazalo vsem socialistom v sedanji vojni situaciji. To domnevanje je zelo važno, zato, mislimo, je potrebno, da se z njim popečamo in ga analiziramo. Zato bomo poskušali z malo preiskavo.

V ta namen bomo začasno zavzeli stališče in vlogo, ki jo ima "advocatus diaboli" — hudičevo zastopstvo, kakor je bilo v starih časih v navadi pri krščanskih sektah, da so najeli v slučaju, če je prišla na površje nova doktrina ali nazor, izvežbanega advokata, da je zagovarjal nasprotno stališče, preden so jo razglasili vernikom, da so na ta način iznašli, kako bo nanje vplivala.

Pred vsem bomo navedli dokaze, da ljudje, ki so prvi zapisali besede, da nima delavec domovine in da vsled tega — kakor se glasi vprašanje naših poizvedovalcev — nimajo ničesar braniti, sami niso prišli do takih zaključkov.

Takoj nato bomo dokazali, da so tisti ljudje, ki so to pisali, sami zagovarjali vojno ene dežele z drugo in delavce nagovarjali, naj se udeleže vojne. In še več, da je tisti, ki je to pisal, v resnici v enem slučaju odločno silil delavce, naj se udeleže vojne za domovino, ki je niso imeli in da naj se bojujejo za gospodarje, da jo bodo imeli, če se bodo delavci dovolj trdovratno bojevali. Te reči bomo podprli pozneje. Sedaj samo pojasnjujemo, da je faktično delavcem prigovarjal, naj se bojujejo za nekaj, česar niso imeli, naj se bojujejo — ne zato, da dobe sami, ampak da jo bodo imeli drugi, in mu ni niti oddaleč prišlo na misel, vzlic svoji izjavi, da delavec ne more braniti, česar nima.

In sedaj nekaj vprašanj.

Ali pomeni to, kar je dejal, v resnici, da se delavec ne sme nikdar, pod nobenimi pogoji udeležiti bojevanja? Ali to res pomeni, da mora položiti roke križem in se ne sme nikdar bojevati? Ali naj to pomeni, da brani, ako se bojuje, s tem 'svojo domovino", ki je nima?

Če se bojuje za posest, mesto da "brani" — domovino, ki je ne poseduje in je ne more posedovati brez boja, kaj tedaj? To bi bilo naravno allright, kajti to je vendar socialistična aktivnost. V tem smislu ne more prepoved značiti popolnega pacifizma.

Ali se na primer delavec ne bo bojeval za svoje življenje? Če ne, zakaj ne? Ali je zakon samoohrane in samo obrambe njemu odrečen? Well, tisti, ki izvaja iz tega izjave v zmislu "nobene obrambe za domovino", gotovo ne bi šel tako daleč. In kar gotovo je, da ne bi nikomur odrekel prvega zakona samoohrane in samoobrambe.

Kako na primer stoji stvar, ako vžamemo obrambo njegove žene? Ali bi je ne branil, če bi bila napadena? Seveda. In njegove otroke? Gotovo! In njegove tovariše, njih žene in otroke? Zakaj ne? V združenju je moč.

Na potu raziskavanja spoznamo, da je tukaj dovolj reči, za katere bi se delavec postavil v bran. Vse to je čisto naravno in logično, zato ker v tem ni nič zapopadnega z besedo "domovina" ali "njegova domovina". Pa pogledajmo sedaj malo globlje. Vzemimo, da je čisto razumljivo in naravno za posameznega delavca, da se bojuje in brani za te reči, med tem ko ni posetvo, na katerega stoji in živi, njegovo in ne bo vsled tega uspeh in sad tega boja nebo njegov, ne njegovih tovarišev. Ali ni tako? Seveda bi bil dozdeven zaključek tak. Toda ako nima delavec domovine, ne sledi iz tega, da nima zato ničesar v njej, da brani. In iz tega lahko zaključujemo, da se bo moral pač na tem prostoru bojevati — če prav ni njegov — če se bo sploh bojeval zanj.

Pa pogledajmo malo dalje. Delavec morda — vzlic temu ne namenoma brani istočasno to domovino, čim brani svoje lastno življenje in življenje svoje družine. On si zato ne more pomagati. Ali ni to čisto naravno? Če ni, ali so belgijski delavci branili svojo domovino za Belgijo, ko so nasprotovali nemškemu napadu? Če ne, zakaj so so se sploh bojevali? Ali je bilo sploh pametno, da so se bojevali, da so se uprli Nemcem? Če ne, ali je bilo pametno za Nemce, da so se bojevali? Ali je na primer pametno in razumljivo, da se pusti Nemcem kar meni nič tebi nič vzeti, kar hočejo in kar jim ne pripada, ne da bi se jim kdo uprl? Če je tako, zakaj ne bi bilo potem razumljivo in pametno za vsakega drugega vštevši Belgijce? Toda to postaja že bolj zavozljano, zato preidimo rajši na bolj lahko razumljive ilustracije.

Nekdo živi na primer na farmi, ki jo ima v najemu ali dela na farmi kot najemnik — delavec. Nekdo pride na farmo in ga napade ali skuša napasti njegovo ženo in otroke, da okrade hišo in jo morda zažge. Ako se postavi v bran in se bojuje, se li bojuje za se, za svojo ženo in otroke, ali za lastnika farme in hiše, ki stoji na farmi? Vzemimo, da pride ravno takrat naokrog njegov gospodar, posestnik farme in hiše in ga nagovarja, naj se brani. Ali naj se iz tega zaključuje, da se ne brani za se, ampak za svojega gospodarja? Ali ga na primer gospodar sili, da naj brani pod napačnimi pretvezami?

Vzemimo, da je ta gospodar trdosrčen človek, ki ga odira; morda mu daje zelo nizko plačo, nalaga največjo najemnino in mu na ta način onemogočuje dostojno življenje. Vzlic temu ga pusti vendar na nekakšen način živeti. Toda vlomilec mu streže po življenju, mu hoče požgati hišo, ga oropati popolnoma, in povrh tega še napasti ženo in otroke. Kaj naj stori? Ali naj se ne gane?

Ne. Če bo le mogel se bo bojeval. Logika ali ne logika, domovina ali ne domovina, da jo brani; to bo storil, če bo le mogel, ali vsaj skušal bo to storiti.

Ako je na primer delavec na ladji in ga gospodar ladje vrže v vodo — ali bo plaval, če zna, ali bo utonil, samo radi tega, ker ga je vrgel v vodo gospodar ladje? Ladja ni njegova, toda vzlic temu bo skušal plavati proti ladji z namenom, da pride zopet nanjo.

Vzemimo, da nastane na ladji ogenj, ali bo gasil, ali ga bo sploh poskušal vgasiti? Čemu naj to stori, ko ve, da ni ladja njegova ali bi bilo gašenje ognja povrh še v gospodarjevo korist? Ali so tukaj obenem prizadeti njegovi interesi?

Recimo, da pride naokoli gospodar ladje in jo zažge sam, ali jo skuša potopiti. Ali bo delavec na ladji skušal to preprečiti, če bo mogel? Ako ne bi preprečil, bi li ravnal v tem slučaju nespametno ali pametno?

Vrsta najemnih hiš se vname in začne goreti. Ali bodo najemniki pustili, da zgore hiše samo zato, ker niso njihove? Ali pričakujete, da bodo rekli, naj le zgore stvari, ki spadajo drugim ljudem? Gotovo imajo v njih nekaj obleke, pohištva, ampak to naposled ni tako nenadomestljivo. Toda tam so morda otroci in žene. Ali bodo poskušali vsled tega, da pogase ogenj, preden ne doseže tudi njih?

Vzemimo, da zažge hišni gospodar sam, ali je vsled tega na tem, kar se najemnikov tiče, kaj izpremenjeno?

Vpraševati za taka vprašanja, pomeni odgovoriti nanja. In zaključek, da delavcu ni treba, da bi se kdaj bojeval in da nima interesov v bojih, ker "nima domovine, da bi jo branil" ne stoji niti na eni sami nogi. Karkoli je že zapopadeno v tej osamljeni frazi, eno je gotovo, in to je, da nima čisto nič skupnega s pasivnostjo in neresistenco pod vsemi okoliščinami. Tisti, ki jo je zapisal, ni bil norec, ampak tisti, ki jo tako tolmačijo in razlagajo, gotovo izpostavljajo sami sebe taki misli.

In sedaj, kaj je pravzaprav dejal? Za nas so te besede važne. Najdemo jih v komunističnem manifestu in se glase: "Delavci nimajo domovine. Nihče jim ne more vzeti, česar nimajo". Kje je tukaj beseda o kakšni "obrambi" ali govor o "domovinski obrambi"? Ampak tako se hoče prikazevati in razlagati, kakor da se tam govori o kakošni obrambi ali neobrambi.

Avtorja Marx in Engles nista niti mislila niti govorila, ko sta to pisala, da "obramba" s teti govorila, ko sta to pisala, da ima "obramba" s tema stavkama kakšno zvezo. Nasprotno,govorila sta — vsaj sugestivno — ravno nasprotno, da mora delavstvo napadati, da iztrga posedujočim to, česar ne poseduje. To je vsekakor nekaj drugega, kakor to hočejo prikazati s svojim zavijanjem pacifisti in neresistenclerji, ko se poslužujejo te kvotacije. Tukaj so besede, ki takoj slede, ki takoj slede prejšnjim:

'Proletarijat si mora šele osvojiti politično moč in nadvlado".

To ni treba, da pomeni fizičen boj, ampak kar gotovo je, da ga ne izključuje. Kajti v slučaju, ako se tej politični moči nasprotuje, je fizičen boj neizogiben.

Priznati moramo torej odkrito, da ne pomeni izjava Marxa in Engelsa pacifizma ali neresistence od strani delavcev; da je poskušnja, da se v tem smislu prikazuje, samo rezultat napačnega tolmačenja, morda ignorance in neopravičeno zavijanje značenja besed, kateremu bi avtorja sama najprej nasprotovala. Eden teh — Engles, se je pravzaprav fizično bojeval za ravno to "politično nadvlado delavstva".

Vsled tega je zaključek ta, ako socialist neresistencler, da ni to vsled socializma; to je, ni zato, ker to zahteva socialističen nauk, ampak vsled svojega temperamenta. Morda vsled kakšnega drugega vzroka, ki nima s socialistično filozofijo nobene zveze in vsled tega tudi nobene opravičbe.

In sedaj, ko govorimo o tej "domovinski obrambi", lahko pogledamo, kaj sta ta dva človeka v resnici mislila in govorila. Da to najdemo, nam ni treba iti izven komunističnega manifesta. Tudi nam ni potrebno ponavljati vsega. Čitatelj lahko najde iz enega samega odstavka, kakšno stališče so zavzemali socialisti v Franciji, Švici, na Poljskem itd. Mi se pečajmo z Nemčijo, deželo teh dveh mož.

"Komunisti — tako se čita — obračajo svojo pozornost največ na Nemčijo, ker je ta dežela na pragu buržoaske revolucije, ki bo izvršena pod bolj naprednimi razmerami evropske civilizacije in z bolj razvitim proletariatom, kakor je bila ona v Angliji v 17. stoletju in ona v Franiciji v 18. stoletju in ker bo nemška buržvazna revolucija predpriprava takojšnji proletarski revoluciji, ki ima slediti buržvazni".

Zapopadeno je torej v tej izjavi jasno, da se socialisti bojujejo z buržvazijo, kjerkoli vodi buržvazija gibanje proti absolutni monarhiji in malemu meščanstvu".

Tukaj imamo izjavo teh dveh mož, ki ju tako napačno navajajo in tolmačijo za dokaz, da "nimamo, da branimo domovine", da imajo socialisti (takrat imenovani komunisti) interese v nemški buržvaziji, ki želi prekucnuti nemški fevdalizem, tudi če delavci nimajo domovine. Zakaj? Zato ker so bili mnenja, da bo delavstvo končno imelo domovino od prihajojoče proletarske revolucije. Izjava čisto jasno in določno prigovarja vsem socialistom in delavcem, naj se bojujejo za ta čas z buržvazijo. Malo nižje izjavljata jasno, "da so socialisti za nasilen preobrat". Ali sta se tega tudi sama poslužila? Well, Engels je faktično poskusil, kakor smo rekli prej, in Marx je njegovo postopanje popolnoma odobraval.

Sedaj vprašamo nepristranske čitatelje: ali se more iz te izjave tolmačiti kakšen pacifizem, neresistenca in podobno? Mi pravimo, ne! Ne, če nočemo ignorirati jasnih izrazov pomena te izjave.

Ne trdimo sicer, da ni nasprotnih argumentov za vzdrževanja stališča, da se socialisti ne udeležujejo vojne, toda da nimajo kaj braniti, ker "nimajo domovine", ni noben argument. Ta logika, smo dokazali, je čisto napačna; tudi tedaj je napačna, če ne sloni na popačenih citatih. Nobene podlage ni zato. Če obstaja taka podlaga, mora biti izven priznanih znanstvenih načel socializma. In pozitivno lahko rečemo, brez vseh predsodkov, da ni v njem najti nobene take podlage.

In zaključek? Well, čitatelji si izvajajo lahko svoje zaključke, kakršne hočejo. To je sedaj tako daleč, kolikor se nam zdi za sedaj potrebno poseči. Sedaj čakamo, da se oglasi druga stran. Ko bomo slišali njene argumente, bomo s tem nadaljevali.

Mi nismo šli izven komunist. manifesta. Oni so začeli s svojo gonjo "nimamo domovine, da jo branimo", in mi smo se držali istotako meje kom. manifesta.

Veda in znanstvo ne da nič za posledice. Njen cilj je, da se najde resnica, pa naj bodo zaključki in posledice kakršnikoli. In to je znanstvo — znanstveni socializem". Njegova glava — komunistični manifest.

*) Čitatelji lahko spoznajo, da se vodijo v angleških listih stranke razprave o takih vprašanjih. Trditev, da so take razprave nedopustne, kakor vedno trdi "Radnička Straža", češ da je st. louiška konferenca že vsa ta vprašanja "rešila", je s tem dovolj osvetljena.

U HATAR ISTINI

ili sa zajedničke konference.*)

Članovima Jug. Soc. Saveza u Americi.

Drugovi!

Prisiljen sam, da vas kao svoje savezne drugove ovim putem obavestim o stvarima ili činjenicama, koje se odigravaju u sredini našega soc. pokreta, t. j. J. S. Saveza.

Biće Vam poznato iz prošlog broja "R. S.", da me je uredništvo u svom odgovoru izvolilo prikazati članstvu kao jednog klevetnika i denuncijanata, radi toga što sam se usudio, da dam odgovor na dopis druga W. Suše, kao i to, da moj članak neće biti objavljen bez odobrenja sednice novinskog odbora, i da će se protivu mene poduzeti disciplinarna istraga na vanrednoj sednici pomenutoga odbora. Odborska sednica je održata dne 21. septembra o. g. Na istoj su po mom najskromnijem uverenju po većini članova odbora učinjene najkardinalnije greške, koje se u opšte mogu učiniti u jednom socijalističkom pokretu, ali o kojima za sad neću da govorim, već ću da sačekam i da poduzmem korake redovnim putem saveznih pravila, a članstvo će biti u svoje vreme izvešteno. Na istoj sednici radi toga dopisa novinski odbor me je po svom zaključku stavio pod saveznu porotu.

Dakle. Pokušalo se, 1) da me diskreditiju javno preko saveznog organa i 2) da me stave pred saveznu porotu. A zašto?! Zato, što sam se kao savezni član usudio, da javno članstvu i ostalom svetu prikažem istinu i odbijem napadaj na rad članova 4 savezne organizacije, kao i napadaj na pojedince, koji su u tome radu učestvovali zajednički sa ostalim članovima tih organizacija, a t. j. broj 1, 6, 20 i 60 u Chicagu, Ill. J. S. S. —

Dakle. Ako treba porota da vodi istragu protiv mene lično, treba onda, da vodi i protiv svih članova gore pomenutih organizacija, kao i protiv uredništva i novinskog odbora kod "R. S." i utvrdi, da li imaju pravo pomenute organizacije ili pomenuti nameštenici sa većinom članova odbora novinskog kod "R. S."

Na osnovu toga ja odbijam tajni i tražim javan sud svih članova jug. soc. Saveza u Americi.

A za moje tvrdnje u dopisu postaraću se, da iznesem i potvrdim sa faktima u ruci, da je potpuna istina sve, o čemu se u dopisu govori, i to javno, preko naših saveznih organa.

Ja sam u svom dopisu ustvrdio, da je kod "R. S." zavedena **cenzura**, a to neka se samo članstvo ošvedoči time, što ne samo da je cenzura zavedena, već i onaj ,koji se usudi, da govori u odbranu članstva i iznese istinu o radu članstva, stavlja se pod optužbu.

Dalje, poslao sam pismenu ostavku na dužnostima u novinskom odboru, i ako je taj odbor nije zatražio. Iz odbora odstupam radi toga, jer ja neću i nemogu snositi odgovornost za hrdjave i štetne postupke većine članova odbora.

Dalje pre nego članstvo donese svoj sud, apelujem, da bude strpljivo i pažljivo sasluša obadvije strane.

Dopis, koji je konfiskovan kod "R. S." i zbog koga se protiv mne traži disciplinarna istraga, jeste slijedeći:

U 32om broju "Randičke Straže" izašao je dopis od druga Suše pod naslovom "Sa zajedničke konference", sa kojim je pomenuti drug konferencu prikazao sasvim u krivom smislu. Jer cilj te konference nije bio, kao što to drug Suša u svom dopisu veli.

Ja se ne bih osvrtao na tu Sušinu infamiju, da po zloj sreći nije prikazata u organu Srpskohrvatske socijalističke sekcije J. S. Saveza. Tim više što ne želim niskim ličnu polemiku u Saveznom organu. Ali mi je stalo do istine i opšteg interesa našeg jug. soc. pokreta 1) da sva pitanja u našem pokretu budu drugarski, socijalistički i u interesu Saveza kao cjeline rešavana i 2) da tok raspravljanja i zaključci svih saveznih sastanaka budu istinski javnosti prikazivani.

Pomenuti u svojoj infamiji veli: "Prije nego predjem na tok same konference, napominjem, da je ista trajala punih 8 sati bez prestanka. Iz toga se vidi, da su se članovi, koji su si preduzeli riješiti nastali spor, dobro pripravili."

Jest, dragi moj, oni su uvek bili pripravni, a i danas su gotovi, da zajednički, drugarski i socijalistički reše svaki spor, i to u interesu Saveza kao cjeline, radi čega ta konferenca i bješe sazvata, a ne radi ličnih napadaja na "R. S." i njezine namještenike, kako bi ste vi htjeli da prikažete svetu.

Dalje pomenuti veli: "No, ja bih tu konferencu nazvao ne, spor u Savezu, nego napadaj na "R. S." i njezine namještenike. U tim napadajima su se odlikovali Savich, Lučich, Todorovich, Ekonomof i svi ostali obranaši."

O ubogi Suša, zar baš tako? Koliko je u ovim Sušinim riječima istine, idemo da vidimo. Ja konstatujem 1) da konferenca nije bila sazvata radi ličnih napadaja i 2) nije istina, da su pomenuti drugovi napadali "Stražu" i njezine namještenike. Već je istina 1) da je konferenca članova svih chicaških organizacija (a medju njima i namještenici "R. S.") sazvata, da se zajednički sporazume i drugarski pronadju način, na koji da se najlakše i najkorisnije riješi nastali spor u savezu, te da se osujeti inicijativa udruženja broj 6, koja ide i preporočuje rasulo našeg saveza. Te da se u pravom smislu nastali spor prikaže i vanjskim drugovima, kako bi i oni mogli, da se sa istinom upoznaju, pa da nepristrano, zrelo i istinski mogu svoj zaključak donijeti.

2. Pomenuti drugovi su samo konstatovali činjenice — **utvrdjene i potvrdjene — djelima** urednika i namještenika kod "R. S." kao i većine članova novinskog odbora i njihovo nedrugarsko i nesocijalističko držanje i taktiku, koja samo šteti interesima i razvoju J. S. S. i organizovanju jugoslavenskog radništva u Americi. A te činjenice su dobro poznate svim chicaškim drugovima, pa zato su se i sastali, da zajednički daju prikaz i ostalim drugarskim organizacijama van Chicaga. U tom je smislu i rezolucija usvojena, sa kojom se zahteva, da se krivci za spor kazne, a ne Savez cepka.

No, vi iz organizacije broj 6, ste onako drsko denuncirali na poslednjoj konferenci tajničkog veća i razjurili konferencu u najvećem neredu, jer ste po nesreći imali većinu urotnika na istoj i jer nije većina chicaškog članstva bila prisutna. Odrekli ste objaviti zapisnik i rezoluciju u Straži, što je konferenca zaključila, jer se bojite istine, koja će vam prije ili poslije šamar udariti.

Pa ćete sigurno biti junaci i to da poreknete:

Činjenice, koje su konstatovane i prošle kroz zapisnik na konferenci, jesu sledeće:

1. Da "R. S." protivureči sama sebi i krivo prikazuje stanovište "Proletarca" i drugova, koji se neslažu sa urednikom "R. S.", koristeći

(Konec na 4. strani)

*) Slovenskim sodrugom naj služi na znanje, da objavljamo ta članek zato, ker je sodrug Todorovich prosil "Radničko Stražo" za objavo, pa mu je bila odklonjena, dasi je tam izšel dopis sodruga Suše, v katerem je bila vsa chicaška konferenca napadena. Prav tako "R. S." tudi zapisnika konference ni hotela objaviti. Ker srbski sodrugi tožijo, da v svojem glasilu sploh ne morejo priti do besede, niti tedaj ne, če se hočejo zagovarjati, smatramo za dolžnost, da jim damo v ta namen pristrešja.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

Lastnik in izdajatelj:

Jugoslovanska delavska tiskovna družba v Chicago, Illinois.

Naročnina: Za Ameriko $2.00 za celo leto, $1.00 za pol leta. Za Evropo $2.50 za celo leto, $1.25 za pol leta.

Oglasi po dogovoru. Pri spremembi bivališča je poleg novega naznaniti tudi stari naslov.

Glasilo slovenske organizacije Jugosl. — socialistične zveze v Ameriki. —

Vse pritožbe glede nerednega pošiljanja lista in drugih nerednosti, je pošiljati predsedniku družbe

Fr. Udovich, 1844 So. Racine Ave., Chicago, Ill.

PROLETARIAN

Owned and published every Tuesday by

South Slavic Workmen's Pub. Co., Chicago, Illinois.

Subscription rates: United States and Canada, $2.00 a year, $1.00 for half year. Foreign countries $2.50 a year, $1.25 for half year.

Advertising rates on agreement.

NASLOV (ADDRESS):

"PROLETAREC"

4008 W. 31. STREET, CHICAGO, ILLINOIS

I OPET NE GOVORE ISTINU!

Detroit, sept. 23, 1917.

U 39. broju "Radničke Straže" izašao je članak S. Mirosavljevića pod naslovom "Gdje je tu dosljednost", za kojega niže podpisani tvrde, da isti apsolutno ne odgovara istini.

Članak se bavi skupštinom, koju je sazvalo J. S. U. broj 114, na 19. augusta u Radničkom Domu, na kojoj je govorio drug Etbin Kristan.

Mi neznamo kakovi su motivi rukovodili S. Mirosavljevića, da onako podlo i jezuitski piše neistine o pomenutoj skupštini i o drugu Kristanu.

Urednik "Radničke Straže" pak trebao jeda pričeka zvaničan izvještaj organizacije, a ne da jedva dočeka neistinito izvješće neodgovornih osoba, koji nemaju ni toliko stida, da ovakovu laž dobace u lice 250—300 posetioca pomenute skupštine.

Mi smo pročitali odgovor uredništva "R. Straže" Mirosavljeviću u jednom broju "R. S." ranije: "Kasno za ovaj broj, no **iskoristiti** ćemo u idućem broju". **Zar tako?** Dakle ovakove su stvari za iskoristiti?

A kako da vas nije stid, da ovakove stvari iskorišćavate, kada to sami znadete da je laž. A to Mirosavljević takodjer zna, da je njegov dopis neistinit i to svi znadu, koji su bili prisutni na pomenutoj skupštini. No ne smeta ovakovim stvorima kad žele da nekoga diskredituju, da se posluže i najgadnijim i nedozvoljenim srestvima.

Čini se da ovako lažni dopisi vrede danas mnogo više za urednika Radničke Straže nego išta drugo što bi moglo koristiti našem pokretu.

Ide se zatim da se oblati i diskredituje sve one drugove koji su u stanju da učine što za pokret, i koji hoće da misle svojom glavom, a neće da jednostavno klimaju glavom i kažu svim Cvetkovim konfuzijama Amin.

Ako se Mirosavljević usudi da ovo pobija — ako bude toliko bezobrazan, mi ćemo znati da mu dokažemo, da je neistinu tvrdio u svom dopisu, akoprem smo uverenja, da on vrlo dobro zna da ono nije istina što je napisao o pomenutoj skupštini.

Mi niže podpisani najenergičnije protestiramo protiv ovakovoga rada i iskrivljivanja činjenica i zahtjevamo da uredništvo "Radničke Straže" ne dozšvolja va prostor našega organa za lažne izjave raznih umišljenih nesretnika.

Članovi J. Soc. Udruženja 61 i 114:

M. Sokollovich, P. Belamarich N. Samardžić, Vlado Spremo, M Polovina, M. Ivanich, Alois Potočnik, Frank Jorchin, Lawrenec Gorjup, Vasa Perinac, Joe Koss, Joe Anžiček, Jos. Oven, Jos. Topolak, Roza Polovina, Louis Galović, Bogdan Milašević, Petar Kisovec, Slavka Baberić, Geo. Staiči, George Vivoda, Louis Mantony, Thomas Petrić, Martin Mantony, E. Georgević, Dane Brkljačić, Helen Brkljačić, Stevo Vukmanović, Vasa Bjelojac, Joe Primer, Joe Ocepek, Mary Oucin, Božko Ubavić, S. Zimonja, Marija Zimonja, Milan Rokanovich, Vasa Sekulich, i. t. d.

Zadovoljnost in socializem.

Nešteti lepi pregovori so bili že izrečeni o zadovoljnosti. Nešteti dobri prijatelji so nam jo priporočali kot zdravilo zoper bedo in nesreče. In nešteti dobri ljudje so izkušali vpoštevati prijazni svet in zadovoljno prenašati vse udarce in klofute, ki jih nekateri pripisujejo za vekomaj določeni usodi, drugi pa dobrotljivemu Bogu, kaznujočemu grešnike in izkušajočemu pravične.

Kdor si ne vtepa v glavo, da je po sili treba mižati, ker se s slepoto najlože izbegne neprijetni resničnosti, bo pa priznal, da so pregovori, pa naj je njih namen blag kakor ovčji značaj in dober kakor zrela breskva, vendar sila neuspešni. Splošno jim je dodeljena tista usoda kakor semenu, o katerem pravi sveto pismo, da pada na skalnata tla.

Zadovoljnost je lepa reč, ampak tako redka je kakor radium. In če bi bila odkritosrčnost bolj razširjena čednost, nego je, bi se spoznalo, da je zadovoljnosti še manj na svetu, kakor se kaže. Za tolažbo revežem pripovedujejo včasi maslenosrčni pridigarji, da je tudi v palačah mnogo neizpolnjenih želja, prepirov in drugih neprijetnosti, ki odganjajo zadovoljnost. Velike cene pač nima tako tolaženje; če je poleg mene še kdo tepen, me zato nič manj ne bole pleča. Ampak resnica je, da vlada nezadovoljnost tudi v bogatih in sploh visokih krogih, in s tem je povedano, da je nezadovoljnost razširjena med vsem človeštvom.

In vendar hrepeni vse po zadovoljnosti.

Kje je vzrok, da ostane hrepenenje neizpolnjeno?

Deloma se tiče to vprašanje psihologov. Nezadovoljnost je namreč človeška lastnost, in kdor jo smatra za "bolezen," se mora sprijazniti s tem, da je neozdravljiva. Ničesar ne more doseči človeštvo ali posamezna skupina, kar bi ga popolnoma zadovoljilo. "Popolnoma" bi bilo tako, da ne bi ostalo nobenega hrepenenja, nobenega nagona za nadaljne izpremembe več, ampak le želja, da ostane vse tako, kakor je.

Zgodovina človeštva od meglenih dni njegovega prvega pojava, pa do te ure je nepobiten dokaz večne nezadovoljnosti. Kajti ta zgodovina je neprekinjena veriga izprememb, ki jih je človeštvo hotelo, a preko katerih je hotelo nove izpremembe, čim je doseglo tiste, ki jih je najprej hotelo.

Bodimo zadovoljni, da ni absolutne zadovoljnosti!

Če bi se bila ta lepa lastnost — če se sme to, česar ni, sploh imenovati lepa lastnost — uveljavila v kamniti dobi, recimo takrat, ko so ljudje po švicarskih jezerih, po sedanjem ljubljanskem barju in drugod zabijali kole v vodo in na njih postavljali svoje primitivne bajte, bi ostalo človeštvo za vekomaj — to se pravi, dokler bi bili pogoji za človeško življenje na zemlji — na tedanji stopnji, v tedanjih razmerah, torej v razmerah, v kakršne se ne bi hotel nihče več vrniti iz sedanjih razmer.

Gotovo tudi kristjani ne, ki razglašajo zadovoljnost za prav posebno čednost in jo naravnost zahtevajo od svojih vernikov. Takrat ni bilo krščanstva, in če bi bile razmere take ostale, kakršne so bile tedaj, ga nikdar ne bi bilo. In nihče ne bi mogel postati dekan, škof ali celo papež!

Nekaj slutnje, da ne more biti plemeniti Adamov rod na zemlji nikdar popolnoma zadovoljen, so imeli ljudje pač že davno. Ampak vere v tako stanje, v katerem mine vsaka nezadovoljnost, niso hoteli opustiti, ker se jim je zdelo prelepo. Zato so poklicali fantazijo na pomoč in z njo so ustvarjali "drugi svet," ki se odpre človeku šele po smrti. Kristjani so v ta namen nekoliko preuredili židovska nebesa; prvotnega patenta na iznajdbo tistih lepot pa nimajo niti židje, kajti tudi oni so le po svoje razvili podobne ideje drugih narodov.

Vsi taki posmrtni paradiži, za katere ne najdemo v vsemirju prostora, pa ne prihajajo sploh za nas v poštev, če govorimo o zemlji in o človeštvu. Na zemlji ni nebes. In da kar naravnost povemo: Niti ne bo jih ne. Na zemlji se lahko marsikaj izpremeni in človeštvo se lahko izpopolni, kakor se danes še nikomur ne sanja; ampak nikdar ne bo v tej 'solzni dolini'/ ustanovljeno nebeško kraljestvo in nikdar se tukaj ljudje ne izpremene v angeljčke.

Prav odločno tudi oporekamo misli, da se ukvarja socializem s takim brezplodnim poslom, kakor mu ga včasi pripisujejo dobre duše, zlasti kadar bi ga rade po sili spravile v soglasje s krščanstvom, namreč s takim krščanstvom, kakršnega si prikrajajo sami. Z velikim trudom izvajajo iz evangelija, da ni Kristus obljuboval nebes nad oblaki, ampak da je mislil na nebeško kraljestvo na zemlji. In potem pravijo: "To hoče tudi socializem; torej se vjemata krščanstvo in socializem."

Prepir o vprašanju, kakšna nebesa je obljuboval svetopisemski Jezus in kam jih je postavljal, lahko prepustimo krščanskim teologom. Oni se radi ravsajo zaradi takih 'problemov,' nam pa ni na njih nič ležeče. Ampak v socializem se ne dajo na tak način vtihotapiti nebeške utopije.

Socializem ima opraviti z nezadovoljnostjo. Nikjer pa ne trdi, da odpravi vso nezadovoljnost s tega sveta in da napravi na zemlji razmere, ki bi se smele imenovati nebeške. To bi bilo še več, kakor če bi socialisti pravili, da naravnajo zemeljsko os tako, da se staja led na severnem in južnem tečaju in da dobi naš planet takorekoč večno pomlad.

Če je nezadovoljnost splošna lastnost človeškega značaja, je vsakdo fantast, kdor misli, da jo more odpraviti. In če je nezadovoljnost gonilna sila, ki je v razvoju neizogibna in ki povzroča napredek, je ne bi hotel socializem niti tedaj odpraviti, če bi jo mogel. Zakaj vse, po čemer hrepeni socializem, smatra vendar le za postajo v razvoju človeštva, ne pa za zaključno poglavje, po katerem se zapre vsa zgodovina.

Socializem spoznava, da je velik del nezadovoljnosti utemeljen v gospodarskih razmerah in da se te lahko izpremene na tak način, da se zboljša položaj človeštva.

Po boljšem položaju je vedno hrepenel človek. In kolikor je mogel, si ga je res zboljšaval. To korakanje od pridobitve do pridobitve, od uspeha do uspeha imenujemo napredek. Tudi socializem ne pomeni nič druzega kakor napredek; ampak njegov smoter je največji napredek, ki je mogoč z ozirom na sedanje razmere in na sedanja sredstva človeštva; in ta napredek naj ne obsega le kakšne posamezne skupine, temveč vse človeško prebivalstvo tega planeta.

Če se njegovi cilji uresničijo, bo pa s tem položena podlaga za nov napredek. Človeška nezadovoljnost ne umre niti v socialistični družbi; toda ukvarjati se ji ne bo treba z najprimitivnejšimi in najbolj ponižujočimi skrbmi. Človekova dnevna briga ne bo vsakdanji kruh; njegovo stremljenje najde druge predmete in višje cilje.

Iz Washingtona, D. C., poročajo:

Ameriški pomožni odbor v zapadnih deželah Azije poroča glavnemu stanu ameriškega Rdečega križa, da vladajo strašne razmere med bednim ljudstvom v Mali Aziji, Siriji, Armeniji in nekaterih krajih Egipta. Točni podatki kažejo, da so Turki izgnali najmanje en miljon nebojevnikov iz njihovih prejšnjih bivališč in med temi je največ otrok, sirot brez staršev. Trpljenje teh bednikov je nepopisno in smrt ima bogato žetev. Na tisoče jih umira od lakote in vsled bolezni. Ameriški pomožni odbor je izdaj $600.000 za olajšanje bede med armenskimi in asirskimi beguni.

Delavstvo more le tedaj pričakovati družbo, v kateri bo užival vse pravice, če jo samo ustanovi.

Kapitalističen razvoj.

Ena najznamenitejših posebnosti kapitalističnega proizvajanja je koncentracija proizvajalnih sredstev.

Začela se je v trenotku, ko se je polagoma odcepilo posamezno ročno proizvajanje od manufakture. Z vpeljavo strojev je prav hitro rastla. Vedno večji obseg je začela zavzemati z razširjavo in spopolnjevanjem občil. Danes stoji že na tako visoki stopnji, da obvlada primeroma mala družba proizvode cele dežele.

Združitev proizvajalnih sredstev je bila že v svojem začetku, posebno pa še, ko je prišlo na površje strojevno delo, — velik napredek. Omogočila je napravo dobrih, potrebnih del v poprej nepričakovani množini, v mnogo krajšem času, z manjšim trudom in stroški. Bil je to dobiček ,ki je prišel vsem v dobro. Bil je kulturni napredek za vse človeštvo.

Tako je ostalo, dokler se je držala koncentracija gotovih mej in dokler so morali posestniki proizvajalnih sredstev še konkurirati med seboj. Toda kapitalistični sistem ne pozna besede: "stoj"!, si ne da začrtati, ne postaviti nobenih mej. Mirovanje bi tu pomenilo obenem konec in — razpad. Koncentracija je morala korakati naprej in bo korakala tako dolgo, dokler ne doseže svoje najvišje točke. Malomeščanstvo in njegovi svetovalci se zelo motijo, ako verujejo, da bodo kapitalističnemu razvoju zastavili pot, ali ga mogli celo potisniti nazaj.

Razen vpeljave strojnega dela je izboljšanje občil pripomoglo proizvajanju, da se je povzpelo na današnjo višino. Ravno občila igrajo v današnjem življenju naravnost odločujočo ulogo. Kdor je njih gosopdar, obvlada deželo. Popolnoma more storiti to pač šele tedaj, kadar združi v sebi posest občil in proizvajalnih sredstev. Razumljivo je torej, da stremi razred kapitalistov za tem, da dobi v svojo moč železnice in ladje, vožnje po suhem in mokrem. To se mu je najpopolneje posrečilo v Združenih državah.

Z ogromnimi darovi zemlje in dovoljenjem vseh vrst privilegijev, ki so jih smatrali za potrebne pri napravi velikanskih deželnih prog, podpirane, so dosegle železnične družbe na videz neomajno moč. Vsak dvom o tem je izginil po znanem desetletnem procesu proti antracitovemu, premogovemu in železničnemu trustu. Najvišji sodni dvor je moral pred tem mogočnim trustom kapitulirati. Famozna Shermanova postava je v odločilnem trenutku popolnoma odpovedala, kakor je pač vselej odpovedala, ako jo vzameno v temelju — kljub vsem razpustilnim obsodbam.

Kako je bila dežela na milost in nemilost izročena železničnemu monopolu, nam še drastičneje kažejo dogodki v novih angleških državah. Stanje je moralo doseči tam tako visoko stopnjo, da je postalo neznosno in je upanje na sodbe popolnoma izginilo. Klic po podržavljenju je v tej deželi nekaj nezaslišanega, nekaj, na kar se še pred enim samim desetletjem niti misliti ne bi smelo. In danes povzdigujejo ta glas ljudje, ki so vse prej kakor socialisti, le ker morajo spoznati, da je dežela in administracija odvisna od dobre volje kapitalističnih gospodarjev, ki na ta način lahko odločajo celo o usodi vojne.

Kontrola nad železnicami in parobrodstvom, ki jo je dosegla vlada, je pač še neskončno oddaljena od socializma. Vendar je z njo temeljito omajano doslej posvečeno načelo, da je "kapitalist gospodar v svoji hiši."

Za nas ni najvažnejše razlog, iz katerega se je to zgodilo. Vemo, da nima delavstvo za enkrat nobene koristi od tega. Ampak dokaz je v tem, da ne more privatni kapitalizem izpolnjevati nalog, ki jih pričakuje od njega družba, celo kapitalistično organizirana družba.

Vojna je za Ameriko še takorekoč v začetku. Kljub temu se že kaže nesposobnost kapitalističnih institucij. Privatni interesi, najvišje, kar je poznala kapitalistična tradicija in kar je ščitila njena zakonodajna reprezentanca in eksekutiva, vsaj kar se tiče vladajočih slojev, se morajo umikati temu, kar velja momentano za interese splošnosti. Železnice morajo voziti, kakor se zdi vladi potrebno, producirati se mora za potrebe vlade; tupatam se določajo cene — vse poseganje v posvečene privatne interese.

Po tej poti pa bo treba korakati dalje, zlasti če se vojna kaj zavleče. Koncentracija v kapitalističnih rokah je stremljenje kapitalizma; koncentracija pod najtesnejšo kontrolo vlade je nujnost vojskujoče se dežele. In če se potegne ta črta dalje, je jasno, kje se mora končati.

Kapitalistični razvoj drži v vse tesnejšo koncentracijo do tiste točke, ko položi ljudstvo samo roke na sredstva, ki jih potrebuje družba za produkcijo in promet. Kapitalizem vodi hote ali nehote v socializem.

Vsled stavke 24 tisoč kovinskih delavcev je prizadeto ladjegradništvo na pacifični obali. Nad sto tovarn in delavnic občuti stavko.

Večina delavcev je zastavkala še le v pondeljek, dasiravno je stavka trajala v mnogih podjetjih že šest tednov, ker niso podjetniki hoteli priznati delavskih zahtev. Delavci zahtevajo 40 odstotkov povišanja mezde. V stavki so delavci vseh kovinskih strok; strojniki, livarji, kotlarji, kovači, strojevodje, kleparji, električarji, monterji itd.

Kovinski delavci se zadržujejo mirno; le nekaj šip je bilo razbitih na vozeh uličnе železnice, ki jih vodijo stavkokazi. Stavkokaze so potegnili z voz in jih malo povaljali po tleh. Policijsko poročilo pravi, da je bilo sedem oseb ranjenih in enajst aretiranih.

Pogajanja se vrše med zastopniki organiziranih kovinskih delavcev in zastopniki podjetnikov. M. T. McGuire, ki zastopa kotlarje, je vsled trme podjetnikov pesimističen z ozirom na sporazum in pravi, da je bilo na konferenci nemogoče dobiti podlago, da se razvijejo uspešna pogajanja. Položaj je po njegovem mnenju nespremenljiv.

Okoli 150 članov narodnega konferenčnega odbora, ki trdijo, da zastopajo 16 podjetniških organizacij, pri katerih je nad 50,000 podjetnikov, je zborovalo v Washingtonu. Predlagali so narodnemu obramnemu svetu, da se napravi skupna pogodba med podjetniki in delavci, ki naj bi preprečila stavke in izpore, da ostanejo delavnice neorganizirane, ki so doslej neorganizirane, in organizirane, ki so sedaj organizirane. Delovne ure in mezda naj bi ostale kot pred vojno, spremembe naj bi se izvršile le tam, kjer je dokazana stvar, da so se pomnožili življenski troški. Po želji podjetnikov morajo izostati vsi poizkusi za organiziranje delavcev, in skličejo naj se takoj zastopniki mednarodnih unij na konferenco, da priznajo zgornje predloge.

Če podjetniki mislijo, da bodo našli take zastopnike strokovno organiziranega delavstva, ki podpišejo take pogoje, se bodo menda hudo urezali. Odbornik unije, ki bi podpisal kaj takega, bi bil kmalu general brez armade, ker bi izjavil, da se strinja s tem, da ostanejo doslej neorganizirani delavci prepuščeni milosti svojih podjetnikov. Gospodje od jeklarskega, smodišnega, mesarskega in drugih trustov so pokazali svojo barvo in rekli, da je njih srčna želja, da ostanejo delavci neorganizirani. Za strokovno organizirane delavce je to priznanje nekaj vredno, ker poznajo zdaj načrt svojega nasprotnika in bo lahko nastopiti proti njemu.

Kakor poročajo iz Washingtona je letošnji pridelek fižola podvojen. Največ ga pridelajo v državah Michigan, Califarnija, New York, Colorado in New Mexico. Lani so v teh državah pridelali 8,846,000 bušljev fižola, letošnji pridelek bo znašal 19,969,000. S fižolom je bilo posajenih 1,500,000 akrov sveta. Za druge države niso ocenili pridelka.

Michigan pridela 7,830.000 bušljev fižola, Californija 6,399.000. New York 2,899,000 Colorado 2,328.000 in New Mexico 963.000. Cene fižolu seveda niso padle, čeprav se je pridelek v petih državah podvojil.

U HATAR ISTINI.

(Konec s 3. strani)

se time, što 90% čitalaca "R. S." ne čita "Proletarac".

2. Da se u "Radničkoj Straži" nepravedno i nedrugarski kleveću i napadaju najaktivni drugovi u našem pokretu.

3. Da je zavedena cenzura kod "R. S.".

4. Da se naročito zapostavlja i onemogućava agitacija jednoga dijela jugosl. radništva, t. j. onima, koji čitaju ćirilicu.

5. Da se u "R. S." javno agituje za rascep našega saveza i tura mržnja medju organizovane radnike u J. S. Savezu.

6. Da namještenici kod "R. S." (Cvetkov kao urednik) preko privatne korespondencije čini spletkarenje i urotu protiv Saveznog jedinstva kao i protiv pojedinih drugova u pokretu. Otvoreno preko saveznog organa traži pristaše za rescep.

7. Da nema valjanih razloga za rascep našeg saveza i da to ne traži naše članstvo, već da to traži uredništvo "R. S." i umjetnički stvara tako raspoloženje kod drugova na strani.

Konstatacije na osnovu utvrđenih činjenica, koje su učinjene i poprimljene na toj konferenci, ja javno tvrdim, da su potpuno tačne i spreman sam, da ih dokažem na javnoj debati, gde hoće Suša i zainteresovani pred jugoslavenskim radništvom u Americi, a naročito pred članstvom Jug. Soc. Saveza.

Ja sam član novinskog odbora Srpsko-hrvatske sekcije J. S. S. i to mi je poverenje i dužnost naše članstvo dalo, to je istina. No nije istina, da se ja slažem u svim pitanjima, o kojima urednik piše kroz "R. S.", sa njime. Ja se nikad neću složiti, da se radi javno ili tajno na razrušenju socijalističkog pokreta, a to se u "R. S." čini. A naš Suša to svom snagom potpomaže. Ja kao socijalni demokrata borim se sa ostalim borbenim drugovima za slobodu štampe, vi je nasilno oduzimate. Socijalistička nauka upučuje svoje pristaše, da se bore protivu cenzure i tajnog spletkarenja, vi cenzuru podržavate i činite tajno spletkarenje. Mi, koje vi nazivate "socijalnim patriotima", "puškarima", "militaristima", "obranašima" i slično, zastupamo potpuno slobodu izražaja misli usmeno i pismeno, tražimo slobodnu diskusiju ne samo u socijalističkom pokretu i njegovoj štampi, već u čitavom svetu.

Vi, koji u sve talambase trubite, kako ste "najčišći", "najmudriji", "najdemokratskiji" i "najkristaliziranji medjunarodni socijalisti", "jedini čisti socijalisti na svetu", pa eto gazite prava, za koja se socijalizam bori, osporavate pravo slobodnog izraza u socijalističkom organu. I kad to činite, vi se ne stidite zvati socijalistima. Socijalizam poziva ljude, da se bore za slobodu, za prava, za najširu demokraciju, za jedinstvo radnoga naroda, a eto vi na žalost borite se, da već udružene radnike razjurite.

Tako je to, dragi moj Suša, a ne, kako bi ti htio famozno da prikažeš.

O daljnjem naklapanju Sušine infamije neću da govorim. Već ću jedno da preporučim Suši i onima, koji se slažu sa njegovim dopisom, neka objave zapisnik i rezoluciju sa pomenute konference, pa će se videti, ko ima pravo. A sve dotle, dok se zapti i gazi sloboda izraza u našem saveznom organu, ja ću po onoj poslanikovoj generalu Potiorecku u bosanskom saboru da dovikujem "Pali, žari udbinjski dizdaru, dok i tvoja kula na red dodje."

Onoliko u hatar istini.

Lazar Todorovich.

Chicago, septembra 1917.

Kako se ubija socializem.

NEKOLIKO ODGOVORA DR. JOSIPU GORIČARJU. — Etbin Kristan.

Bivši avstro-ogrski konzul dr. Goričar objavlja v "Glasu Naroda" članke pod naslovom "Kako so nemški socialisti izdali socializem". Dr. Goričar ima morda dobre namene — o tem še ne moremo soditi, ker nam doslej še niso prav jasni — ampak iz tega, kar je doslej objavil, se vidi, da ima o socializmu in njegovi zgodovini zelo temne pojme. Ker pa zida na takih neutemeljenih predpostavkah, mora naravno prihajati do zelo napačnih zaključkov.

ZOPER SOCIALIZEM.

Kolikor se more soditi po tem, kar nam je doslej prišlo v roke, bi skoraj rekli, da gre drju. Goričarju manj za kritiko tiste taktike, katere se poslužuje socialistična večina v Nemčiji, kakor za napad na socializem sploh in za njega diskreditiranje. Če je to njegov smoter — kar bomo že še natančneje spoznali iz njegovih nadaljnih člankov — tedaj ne bo imel mnogo sreče s svojim delom. Kajti socializem se faktično prav vsled sedanje vojne razvija tako hitro v veliko moč, kakor nikdar prej ne. Če dr. Goričar tega ne verjame, naj se poglobi v vzroke in namen konferenc, ki so jo imeli internacionalni finančniki pred kratkim v Švici; naj preštudira papeževo mirovno noto, v kateri se izraža strah pred "izrastki demokracije", po domače pred socializmom; naj se spomni na Lloyd Georgeve izjave o revoluciji, ki jo povzroči sedanja vojna: naj čita merodajne kapitalistične liste, ki niso, odkar izhajajo, posvečevali socializmu toliko prostora, kolikor sedaj; naj opazuje razvoj v Rusiji, ki ima toliko socialistične sile v sebi, da mnogo kapitalistično-demokratskih listov že obžaluje revolucijo; naj prevdari, zakaj se nemška vlada z vsemi štirimi upira vsem demokratičnim reformam, o katerih ne ve, kje bi se ustavile; naj premisli, kako je kapitalistični sistem v času krize, ki jo je ustvarila vojna, bankrotiral in kako so se morale vlade v deželah najbolj posvečene privatne lastnine poslužiti sredstev iz socialističnega arzenala, in sicer deloma zelo radikalnih sredstev.

NEPLODEN POSEL.

Boj zoper socializem je imel svoje ugodnosti, dokler je socialistična stranka vsega sveta izgledala kakor maleštevilna sekta, in se je ljudem, ki niso poznali sile gospodarskih zakonov, zdelo, da zadostuje par biričev in par vislic za zator vsega gibanja. Danes je pa to nehvaležno početje, kajti gospodarski pogoji, ki zahtevajo socializem, dozorevajo; in prav sedanja vojna pospešuje razvoj — dejal bi — s čarovniško močjo.

Socializem prihaja. Ne zato, ker ga hočejo nekateri ljudje, ki se imenujejo socialisti, ampak zato, ker ga zahtevajo razmere; zato, ker ga potrebuje svet, ki si ne bo mogel po tej vojni več dolgo pomagati brez njega; zato, ker je dala vojna delavskemu razredu veliko lekcijo; zato, ker si ne bodo mogle države nabaviti niti sredstev za odplačevanje dolgov, še manj pa sredstev za nujna velikanska konstruktivna dela, če vztrajajo na podlagi privatnega kapitalizma; zato, ker bo visel nad njimi Damoklejev meč nove strašne vojne, če ne urede internacionalnih razmer po načelih socializma.

"NEMŠKI SOCIALISTI."

Naslov, ki si ga je dr. Goričar izbral za svojo razpravo, se zdi zelo prikupljiv. "Nemški socialisti so izdali socializem". To sodbo je izreklo že toliko ljudi po vsem svetu, da doni že zato kakor sveta resnica, ker je bila tako pogostoma izrečena. Mi stojimo sicer še danes na tem stališču, da se mora tudi nemškim socialistom priznati tista pravica, ki jo uživa vsak obtoženec: Pravica zagovora.

Povedali smo kdove kolikokrat, da se ne strinjamo s taktiko Scheidemannove frakcije. Kritizirali smo njeno glasovanje za vojne kredite, njeno popustljivost napram Bethmann Hollwegu, njene nazore o gotovih mirovnih pogojih i. t. d. Ali ta resnica stoji, da doslej niso imeli prilike za zagovor in je najbrže ne bodo imeli, dokler ne bo vojna končana. In zato se mora tudi z definitivno sodbo dotlej počakati.

Pri tem se pa ne sme pozabiti, da je krivično, če se govori o "nemških socialistih" sploh, kadar se sodi vojnopolitična taktika. Dr. Goričar ve kakor ves svet, da stoji v rajhstagu proti socialistični večini socialistična manjšina; ne ve pa on, kakor ne vemo mi, ali nima parlamentarna manjšina več pristašev kakor večina.

To dejstvo samo po sebi že prepoveduje govoriti o "izdajstvu nemških socialistov". Liebknecht ni bil edini, ki so ga mučili v ječi zaradi njegove opozicije. "Vorwaerts" v Berlinu je bil preganjan in neštetokrat suspendiran, dokler ga niso iztrgali socialistični opoziciji iz rok; in v Berlinu je bilo videti, da je bila ta opozicija v večini. Celo vrsto socialističnih listov so popolnoma zatrli. V vseh teh slučajih se gotovo ne more govoriti o izdajstvu socializma in povsem nedopustno je, da dr. Goričar generalizira, kjer bi že poštenost zahtevala razlikovanje.

SOCIALIZEM IN VOJNA.

V svojem uvodu pravi dr. Goričar:

"Cela sila Marxovega socializma sloni na zagovarjanju miru in boja proti vojni".

Ta trditev je zelo zapeljiva; kljub temu je napačna. Dr. Goričar si pa na zelo lahak način pomaga. Da mu ni treba dokazati, kar je dejal, pravi enostavno: "V dokaz te trditve je povsem nepotrebno naštevati posamezne avtorje glede tega predmeta". On proglaša torej svojo trditev za aksiom in se tako izogne dokazom.

Ali ker je ta trditev predpostavka ,iz katere hoče izvajati svoje sklepe, je pisec ne bi bil smel jemati tako lahko. Zakaj iz napačne predpostavke morejo izhajati le napačni sklepi.

In njegova predpostavka je napačna.

Vsa sila Marxovega socializma sloni na spoznanju gospodarskega razvoja.

Marx je izvršil na polju družabne vede to, kar je storil Darwin v prirodoslovju. Razkril in opisal je, kako se je družba razvijala; predočil je zakone tega razvoja, vsled katerih je moral biti socialni razvoj ravno tak, kakršen je bil. In dognal je, da je gonilna sila sedanjega socialnega razvoja nasprotje med interesi kapitalističnega razreda in delavskega razreda. Iz tega nasprotja izvira neizogiben razreden boj; rezultat tega boja bo nova družba, ki jo imenujemo socialistično.

Dr. Goričar si pa pomaga iz zagate s tem, da zamenjava pojme. On pravi:

"Vsled vztrajne in smotrene propagande se je pred vojno splošno smatralo socializem (mimogrede: Slovensko se ne pravi "smatralo se je socializem", ampak "socializem se je smatral". To 'smatralo" je germanizem; "man hielt den Sozialismus"; slovenski "se" pa ni nemški "man"). za splošno in edino sredstvo proti vojni. Celo danes se povdarja to od strani nemških propagatorjev in par zapeljanih prijateljev Nemčije. Eden vodilnih ameriških socijalistov, Rev. Prosser, je pred kratkim pisal v svojem pamfletu "Militarizem":

— Vir vojne leži v kapitalizmu in zdravilno sredstvo proti vojni je — socijalizem. Vojna je učinek, ki ga je mogoče izločiti le z odpravljenjem temeljnega vzroka".

Če ni dr. Goričar namenoma zapisal neresnic, tedaj se zelo temeljito moti. Tega ne povdarjajo "nemški propagatorji" in "zapeljani prijatelji Nemčije". Mi nismo ne nemški propagatorji, ne prijatelji Nemčije, vsaj ne oficielne, s katero se ne smo zamenjav atinemško ljudstvo, pa tudi trdimo, da je socializem zdravilno sredstvo zoper vojno. Trdimo, da je vojna učinek kapitalističnega sistema in da svet ne bo varen pred vojno, dokler se ne odpravi temeljni vzrok, to je kapitalistični sistem.

To namreč trdi in o tem je prepričan vsak socialist.

Ampak treba je napraviti razliko — ki jo dr. Goričar namenoma ali nenamenoma prezira — med socialističnim gibanjem in socializmom.

KAPITALIZEM IN VOJNA

Drju. Goričarju ne moremo prihraniti očitka velike površnosti. Kdor podvzame tako delo, kakršnega se je on lotil s svojo kritiko socializma, se mora vsaj o njegovih temeljnih naukih poučiti. Socialistične teorije niso s sedmerimi pečati zapečatene skrivnosti. Pri najmlajšem članu kakšnega socialističnega kluba bi se uničevalec socializma lahko poučil, pa bi zvedel sledeče:

Industrija v rokah privatnega kapitalizma ne producira blaga za potrebo, ampak za profit. Kdor več proda, ima več profita. Torej gre vsak kapitalist, posameznik, družba ali korporacija, za tem, da proda čim več. V tem oziru je Petrovo stremljenje enako Pavlovemu. Peter in Pavel konkurirata. To pomeni, da si njiju interesi nasprotujejo. Petrov in Pavlov je še več; tudi Andreji in Jurji in Matevži prihajajo zraven. Konkurenca se poostruje, nasprotja se komplicirajo. Konkurenca se širi na večja področja. Nemška industrija konkurira z angleško itd. Kapitalistična gospodarska moč se prenaša na politično polje; kapitalistični razred, ki izpodrine fevdalnega, drži državno oblast v svojih rokah. Direktno ali indirektno razpolaga na ta način z oboroženo silo dežele. Kadar ne more doseči svojih gospodarskih ciljev z mirovnimi sredstvi, seže po nasilnih. Kadar se ne morejo konkurenčna nasprotja rešiti z dogovorom in spravo, se rešujejo z vojno.

Kapitalizem je miru tem nevarnejši, čimbolj je razvit. V deželi, kjer je industrija — glavno sredstvo kapitalizma — še slaba, sili državno upravo, da jo varuje. Njeni produkti se porabijo na domačem trgu. Kadar se okrepča, postane to nemogoče. Na eni strani so prirodni pogoji industrije v raznih krajih neenaki. V eni deželi je za gotovo panogo toliko virov, da ni doma potrebe za vse izdelke.

Na drugi strani postaja domače prebivalstvo tem manj sposobno za porabo izdelkov, čim bolj se stopnjuje industrijska produkcija in čim bolj se vsled tega množi proletariat. Delavstvo producira blago in dobiva za to gotovo plačo. Kapitalizem gleda, da potlači plače čimbolj navzdol in da navije ceno izdelkov čimbolj navzgor. Jasno je torej kakor beli dan, da ne more delavstvo, ki je v industrijski deželi glavni konsument, pokupiti, kar je producíralo. Tudi to je jasno, da je doma neprodani prebitek produktov tem večji, čimbolj je razvita industrija, čim obilnejša je torej produkcija.

Kaj naj se pa zgodi s produkti, ki se ne prodajo doma?

Iščejo se novi trgi izven dežele, zlasti tam, kjer ne izdelujejo takih produktov. Pa ne samo tam. V Ameriko so prihajali pred vojno tudi izdelki, ki jih Amerika sama fabricira, če je bilo upanja, da se bo moglo s tukajšnjimi konkurirati. Da se varuje domači kapitalizem take tuje konkurence, vpeljejo carine. Dežela onkraj morja odgovarja na enak način. Že tu nastajajo nesoglasja in nasprotja. Še večja so pa tam, kjer iščejo kapitalisti raznih držav nove trge in si skušajo odpirati nova pota do njih. Nemčija pač ni gradila bagdadske železnice zato, da bodo Turki ugodneje potovali.

Boj za nove trge in nova pota dobiva tembolj politič, značaj, čimbolj so udeleženi veliki kapitali raznih dežel. Ultima ratio tega konkurenčnega boja je pa dreadnought, puška in top.

Dokler obstane kapitalistični sistem, je svet v nevarnosti vojne, ki je zadnje sredstvo konkurence.

Da izgine ta nevarnost, se mora odstraniti temeljni vzrok. V tem ima Prosser popolnoma prav. Na mesto konkurenčnega sistema pa mora priti sistem organizirane kooperacije; na mesto produciranja za profit mora priti izdelovanje za potrebo.

To je socializem.

Torej je popolnoma pravilno dečeno, da je socializem zdravilno sredstvo proti vojni.

POSTRANSKI VPLIVI.

Ne pravimo, da je kapitalistična konkurenca absolutno edini vzrok vsake vojne. Toliko zgodovine pozna vsak socialist, da lahko našteje razne vojne iz časov, ko še ni bilo kapitalističnega sistema. Tudi danes igrajo poleg glavnega, konkurenčnega vzroka še drugi motivi svojo vlogo, zlasti ostanki iz predkapitalistične dobe, ki so se rešili v sedanjost. Avtokratično cesarstvo je tak ostanek fevdalizma. Kajzerski imperializem izhaja iz cezarske ideje, iz stremljenja po obvladavanju sveta. Toda ne kajzer ne car ne bi mogel začeti vojne iz same pohlepnosti po večjim sijaju svoje krone, če ne bi bili pri tem prizadeti interesi vladajočega razreda v tem zmislu, da bi videli v vojni svojo korist.

V tako vojno se lahko zapletejo tudi države, ki niso kapitalistične. Kapitalističnega vira pa to vendar ne zamaši. Italija je napadla Tripolitanijo, ki gotovo nima modernega industrijalnega kapitalizma. Toda nameni Italije so bili kapitalistično osvojevalni, in to je dalo vojni značaj. Tako je v sedanji vojni z balkanskimi deželami, ki niso kaj posebno kapitalistične. Ali namen Nemčije je bil izsiljenje poti čez Balkan za svoj kapitalizem.

Tudi narodna nasprotja imajo v vojni svoj pomen. Toda če se prevrta skorja in pogleda bolj na dno, se spozna, da zakrivijo narodna nasprotja večinoma gospodarska nasprotja. Madjarska nadvlada na Ogrskem na primer je notorična. Vendar pa ni to nadvlada madjarskega naroda nad slovaškim, rumunskim, srbskim itd., temveč nadvlada madjarskega gospodujočega razreda, madjarskih veleposestnikov in kapitalistov. To dobi seveda obliko narodnega zatiranja, podžiga narodno sovraštvo in zavija gospodarska nasprotja v temo. Tako ustvarjeno narodno sovraštvo olajšuje gospodujočim razredom vojno; ali na dnu ležečih gospodarskih interesov ne odpravlja, temveč jih le zatemnjuje.

Sedanja vojna se ni pričela zato na Balkanu, ker smatrajo Nemci balkanske narode za inferiorne, za niže stoječe; saj so pritegnili balkanske Bolgare in Turke v svoj krog. Ampak gospodarske aspiracije Nemčije in Avstrije leže na Balkanu; to je vzrok, da se je vojna prav tam začela.

Gospodarske razmere so torej podlaga. Če se ta tako uredi, da izginejo nasprotja, tedaj je za druge diference malo skrbi. V socialistično organizirani družbi, v edini, v kateri se izravnajo gospodarska nasprotja, ker postanejo interesi vse družbe enaki, je politična in narodna — in če hočete, tudi verska — enakopravnost nujna in logična posledica. V taki družbi ni prostora za fevdalne institucije, za kajzerje in carje. Torej odpadejo s kapitalističnim sistemom tudi podrejeni vzroki vojne, in zato se logično pravi: Socializem prinese mir na zemljo.

MOČ IN NJENE MEJE.

Ampak socializem kot gibanje in socializem kot gotovo dejstvo — to je razlika.

To razliko je dr. Goričar vrgel v koš. On očita socialističnemu gibanju, da ni preprečilo vojne, pa izvaja iz tega, da ni socializem zdravilno sredstvo zoper vojno.

To ni nikakršna metoda dokazovanja.

Socialistična teorija uči, da odpravi vojno **socialistični sistem.** To se pa more šele tedaj zgoditi, kadar bo ta sistem uveljavljen. Dr. Goričar pa gotovo ne more reči, da je že sedanji svet socialističen. Zahtevati od socializma v kapitalistični družbi, kar obljubuje v socialistični, ki še le pride, ni ne pravično, ne logično. Če obljubim komu prijetno stanovanje, kadar bo hiša sezidana, me ne more nahruliti, da nima takega stanovanja, ko se šele zbirajo zidarji.

Seveda — socialistične stranke so tudi danes načeloma nasprotne vojni. Med njihove naloge spada, da skušajo preprečiti vojno. Ampak več kakor poizkus se ne more zahtevati od njih. Vzrok je zelo enostaven: Od nikogar se ne more zahtevati, kar presega njegovo moč.

Tudi drju. Goričarju je gotovo znano, da ni danes nobena dežela na svetu socialistična. Niti uprava ni v nobeni popolnoma v socialističnih rokah. Edino v Rusiji ima socializem izza revolucije pretežno moč, ampak niti tam ne more vladati po čisto socialističnih načelih, ker ni še pogojev za to; dežela, ki jo je prevzel iz rok avtokratičnega carizma, se ne more kar čez noč izpremeniti v socialistično.

Toda sedanji ruski socializem ne prihaja v poštev, če se govori o postanku svetovne vojne. Kajti takrat je bila njegova politična moč komaj nekaj nad ničlo.

Mednarodni socialistični kongresi niso socialističnim strankam nikdar nalagali, da morajo preprečiti vojno. Kaj takega niso mogli sklepati. kajti z enako logiko bi jim bili lahko naložili, naj v določenem času izvrše socialno revolucijo. Kar so sklepali mednarodni kongresi — dr. Goričar je tudi v tem netočen, da govori o takem kongresu dne 14. junija 1915. v Parizu, katerega ni bilo — je to, da morajo socialistične stranke porabiti sredstva, ki so jim na razpolago, da se upro vojni. Kakšen more biti rezultat takega napora, je pa drugo vprašanje, če se vzame v poštev, da so socialisti v vsaki deželi v manjšini in da niso imeli takrat zlasti v odločilnih deželah skoraj nobenega vpliva na militaristično mašinerijo.

KOLIKO JE BILO GREHA?

Zahteva, da naj bi bil socializem ali pa celo socialistična stranka kakšne dežele za vsako ceno preprečila vojno, je absurdna. Kar se more po pravici vprašati, je le to: Ali so socialistične stranke storile vse, kar bi bile mogle, da preprečijo vojno?

Na to vprašanje se lahko odgovori, da bi bile morda lahko kaj več storile. Toda kdor tako odgovarja, bi moral tudi povedati, kaj bi bile mogle storiti, česar niso storile.

Tega dr. Goričar doslej še ni povedal.

Gotovo, lahko bi se bilo v posameznih slučajih storilo, kar se ni. Na primer: Nemški socialisti v rajhstagu bi bili lahko glasovali proti vojnim kreditom. Lahko bi bili namesto tiste izjave, s katero so obrazložili svoje glasovanje, nastopili z ostro kritiko vladne politike in pokazali pravi značaj vojne — če jim je bil samim takrat jasen.

Da niso tega storili, smo jim že davno zamerili. Zakaj niso tega storili, bodo morali pač še Internacionali povedati.

Ampak dr. Goričar naj se nikar ne moti. Kljub svojim 110 poslancem so bili socialisti v rajhstagu v manjšini. Večina proti njim je bila več kakor štirikratna. Če bi bili glasovali proti vojnim kreditom, kakor bi bila po našem mnenju njih dolžnost, vendar ne bi bili s tem preprečili vojne. In če bi se bili vsi dali zapreti ali pa postaviti ob zid pred kompanijo z nabitimi puškami, bi bilo v rajhstagu 110 glasov manj za vojno, z vsemi ostalimi glasovi bi bila pa odobrena.

V Avstriji se je vojna napovedala in začela in so se dovolili vojni krediti in poraba domobranstva in črne vojske in podaljšanje vojnoobvezne dobe in novi nabori in zopet novi nabori — vse brez parlamenta. Kar je znal Stuergkh, bi bil v slučaju potrebe znal tudi Bethmann Hollweg. V centralnih državah ne bi bil mogel noben parlament preprečiti vojne.

REVOLUCIJA.

Kaj bi bili mogli socialisti storiti druzega? Revolucijo!

To je beseda, ki jo včasi slišimo od najradikalnejših. Dr. Goričar menda ne spada mednje.

Revolucija se lahko zapiše in lahko izreče. Izvršitev je pa druga stvar.

Če so bili kje pogoji za revolucijo, so bili v Avstriji. Največ jih je bilo v narodnih razmerah. V Bosni in Hercegovini, v Sremu, Bački in Banatu, pa tudi po drugih jugoslovanskih krajih, prav tako na Češkem in Moravskem so bile žive simpatije za Srbijo. Druge narodnosti so bile sovražne Avstriji ali pa Ogrski. Vlada ni imela v ljudstvu skoraj nobene zaslombe.

Kako da ni Avstrija z revolucijo preprečila vojne?

Enostavno zato ne, ker ni mogla. Posameznih rebeličnih poizkusov je bilo dovolj. Ali tudi rabljev in vislic je bilo, in kjer je zadnjih zmanjkalo, jih je nadomeščalo drevje. In če ni bilo dovolj vrvi, so puške opravile delo.

Poizkus revolucije bi se bil tudi v Nemčiji lahko napravil. Ali gotovo je, da bi bili socialisti ostali osamljeni. Že poiskus se ne bi bil mogel izvršiti po vsej Nemčiji, kajti v nekaterih krajih je socializem tako redko posejan, da se ne bi mogli rdečkarji tam niti geniti; drugod je bilo zanesljivo vojaštvo nakupičeno; iz Avstrije bi bila lahko prišla pomoč. Predvsem je pa militaristični sistem v Nemčiji tak, da ne bi bila mogoča revolucija, če ne bi imeli socialisti v armadi sami take velike večine, da bi mogli ustrahovati nasprotnike.

S štetjem socialističnih glasov pri volitvah se nič ne dokaže. V armadi, torej v posesti orožja, je bil le en del; druge so potrebovali v tovarnah, veliko jih je bilo nad vojaško dobo ali pa nesposobnih za orožje. In naposled se ne more vsakdo šteti za socialista, kdor je enkrat glasoval za socialističnega kandidata. Med številom socialističnih glasov in članov stranke je bila tudi v Nemčiji velika razlika.

GENERALNI ŠTRAJK.

Ostalo bi še vprašanje generalnega štrajka.

Tudi to je konjiček mnogih radikalcev; a tudi v to sredstvo ne verujemo. Generalni štrajk bi mogel imeti pomen le kot uvod v generalno revolucijo.

Ali tudi tisti, ki verujejo v to bojno sredstvo, so se morali prepričati, da je Bebel imel prav, ko je naglašal, da nastane z mobilizacijo vred velikanska brezposelnost, tako da ljudje zahtevajo dela, ne pa da bi ga opuščali.

Generalni štrajk je utopija, če nima socializem toliko moči, da bi mogel vplivati na vse delavstvo. A volitve, organizacija in parlamentarno zastopstvo dokazujejo, da tudi v Nemčiji ni vsak delavec socialist. Kaj pomeni moč bajonetov, se je pa pokazalo v slučaju posameznih velikih štrajkov, ki so se tekom vojne uprizarjali tudi v Nemčiji.

Taki štrajki so pač povzročili zmešnjave, delali vladi in vojni upravi sitnosti, ampak odtod do preprečenja vojne je dolga pot.

Faktično ni doslej še nihče dokazal, da bi bili socialisti mogli preprečiti vojno, le če bi bili hoteli.

(Dalje prihodnjič).

Nemška vlada neprenehoma trdi, da je Nemčija v obrambni vojni. Sure! na zapadni fronti se zdaj njena vojska gotovo brani. Ampak vojna se ni pričela danes, temveč leta 1915. s tem, da je Nemčija napadla Belgijo, Avstrijo pa Srbijo.

Ljubljanski "Slovenski Narod" piše, da velja po Dalmaciji kilogram koruzne moke 10 kron. V Spljetu je srednje velika glava zelja 8 kron, krompir po 5 do 6 kron kilogram.

ADVERTISEMENT

SLOV. DELAVSKA PODPORNA ZVEZA

Ustanovljena dne 16. avgusta 1909. | Inkorporirana 22. aprila 1909 v državi Penn.

Sedež: Conemaugh, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

PREDSEDNIK: Ivan Prostor, 6120 St. Clair Ave. Cleveland, Ohio.
PODPREDSEDNIK: Josip Zorko, R. F. D. 2, box 113 West Newton, Pa.
TAJNIK: Blas Novak, 20 Main St., Conemaugh, Pa.
POMOŽNI TAJNIK: Andrej Vidrich, 170 Franklin Main St., Conemaugh, Pa.
BLAGAJNIK: Josip Žele, 6502 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
POMOŽNI BLAGAJNIK: Frank Pavlovčič, b. 647, Forest City, Pa.

NADZORNIKI:

1. nadzornik: Ivan A. Kaker, 207 Hanover St., Milwaukee, Wis.
2. nadzornik: Nikolaj Povše, 1 Craib St., Numrey Hill, N. S. Pittsburgh, Pa.
3. nadzornik: Frank Kaučič, b. 73, Dunlo, Pa.

POROTNIKI:

1. porotnik: Anton Lavriš, box 8, Yukon, Pa.
2. porotnik: Frank Bavdek, 6303 Glass Ave., Cleveland, Ohio.
3. porotnik: Anton Welly, box 53, Superior, Pa.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

F. J. Kern, M. D., 6202 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

POMOŽNI ODBOR:

Martin Jager, Conemaugh, Pa.
Ivan Gračner, 546 Rossel Ave., Johnstown, Pa.
Stefan Zabric, Conemaugh, Pa.
Ivan Suhadolnik, Box 253, South Fork, Pa.
Ignac Pečjak, 287 Cooper Ave., Johnstown, Pa.
Frank Pristavc, Conemaugh, Pa.

GLAVNI URAD v hiši št. 20 Main St., Conemaugh, Pa.

Uradno Glasilo: PROLETAREC, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill.

Cenjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošeni, pošiljati vse dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošilja edino potom Poštnih, Expresnih, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov. Nakaznice naj se naslovlja: Blas Novak, Conemaugh Deposit Bank, Conemaugh, Pa., in tako naslovljene pošilja z mesečnim poročilom na naslov gl. tajnika.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kake pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

SEJA GLAVNEGA ODBORA S. D. P. Z.

Dne 11. septembra 1917.

Navzoči: Ivan Prostor, Blaž Novak, Josip Žele, Andrej Vidrich, Ivan Kaker, Nick Povše in Frank Kaučič.

Predsednik otvori sejo s pojasnilom, da je današnja seja potrebna radi nadaljnega načrta za združenje, ki se ima po njegovem mnenju v kratkem izvršiti; pojasni navzočim njegovo delovanje v prid združenja ter priporoča, da se na prihodnji seji, katere se bo udeležil tudi gl. odbor Slovenskega podpornega društva Sv. Barbare, v mesecu oktobru, povabi tudi združevalni odbor Slovenske Svobodomiselne Podporne Zveze, ker želi biti pričujoč; obenem naj se povabi tudi predsednik združevalnega odbora od Jugslov. Kat. Jednote.

Poročilo se vzame na znanje, ter se njegov načrt in želja v celoti odobri.

Brat Ivan Kaker kot preds. nadzornega odbora poroča o stanju zvezinega premoženja, ter povdarja, da je nadzorni odbor našel knjige in poslovanje v glavnem uradu v pravilnem stanju; kot razvidno, je imela zveza v prošlih štirih mesecih

dohodkov $19,503.50
v istem času pa je izplačala skupno $15.374,81
Preostanek gotovine dne 1. septembra $53,338.65

Natančnejši račun in poslovanje bo priobčeno v glasilu "Proletarcu." Poročilo nadzornikov se vzame na znanje.

Tajnik predloži račune za tiskovine, tičoče se splošnega glasovanja za združitev za zvezo in dr. Sv. Barbare. Sklene se, da jih zopet predloži na skupni prihodnji seji obeh odborov.

Tajnik poroča, da so pogajanja z National Surety Co., radi poneverbe prejšnjega glavnega tajnika v teku, ter upa, da se bo stvar v kratkem času povoljno rešila v obče zadovoljnost.

Tajnik predloži zadeve sobr. Martina Simončiča; omenjeni je poškodovan na roki, ter drti, da je njegova roka tako poškodovana, da ne bo mogel ž njo več delati; vsled tega zahteva, da se mu izplača odškodnina. Glavni odbor naroči gl. tajniku, da sporoči društvu štev. 82., da naj da preiskati poškodovanega sobrata pri treh zdravnikih, katerih izjave bo gl. odbor vzel za merodajne na svoji prihodnji seji.

Predsednik predloži ček sobrata J. Kernsa, člana društva štev. 13. in pozneje društva štev. 51. Omenjenemu je bilo nakazana bolniška podpora v znesku $35.00, medtem ko mu članstvo dr. štev. 51. nikakor ne pripozna več kot $14.00. Preiščе se zadeva ter se spozna, da je bila omenjena vsota nakazana na bolniško nakaznico od društva štev. 13. Prečita se pismo društvenega tajnika društva štev. 51., ki omenja, da si ta član ni hotel preskrbeti prestopnega lista, kljub temu, da je bil bolan in oddaljen od svojega društva, in šele na odločen poziv ondotnega tajnika si ga je preskrbel. Sklene se, da se prepusti glavnemu predsedniku, da zadevo reši pravilnim potom, a do tega časa se nakazana podpora ustavi.

Brat predsednik priporoča nadzornikom, da preskrbe varščine od vseh tistih bank, na katerih ima zveza svoj denar naložen, in katere še niso do sedaj predložile varščine od poverjene jim svote zvezinega denarja; obenem priporoča, da se nadalje nalaga denar na mestne bonde, ker so po njegovem mnenju isti bolj obrestonosni in varni kot banke.

Predsednikov predlog se sprejme.

Tajnik prečita pismo od samostojnega društva "Slovenskih sinov Edinstvo" iz Butte, Mont. Omenjeno društvo želi informacije od S. D. P. Z., kako pot naj bi zavzelo, da bi moglo postati član zveze. Tajnik prečita svoj odgovor, v katerem pojasnjuje vstop v zvezo bivše Penzijske Družbe, kateri načrt naj bi veljal tudi za posamezna samostojna društva; ker pa še ni dobil doslej odgovora, se o tem ni moglo nadalje ukrepati in se prepusti, da se zadeva reši na prihodnji seji.

Tajnik prečita poziv eksekutive Slov. republičanskega združenja, ki pozivlja S. D. P. Z. k sodelovanju za osvoboditev slovenskega naroda. Glavni odbor S. D. P. Z. z veseljem pozdravi plemenito idejo ter se priključuje k sodelovanju in načelom izjave čikaške konference. Sklene se, da se izvoli zastopnik na prihodnji skupni seji obeh odborov (Sv. Barbare in S. D. P. Z.) kateri naj bi zastopal skupno organizacijo, članstvu pa glavni odbor priporoča, da goji simpatijo za to idejo.

Na dnevni red pride zadeva društva štev. 35. Tajnik omenjenega društva je objavil nekakšen protest v "Glas Narodu" in v "Clevelandski Ameriki"; ta protest je bil podpisan od njega in ostalih društvenih odbornikov, ter opremljen z društvenim pečatom. V dotičnem protestu protestirajo odločno proti združitvi S. D. P. Z. s Slov. Podp. dr. Sv. Barbare; obenem nesramno dolže glavne odbornike raznih nepoštenosti ter da si hočejo z 'zahrbtno' združitvijo splesti, kar bi bilo zopet za njih koristi in žepe napolniti, i. t. d. Prečita se tudi protest društva štev. 36, katero odločno protestira proti takemu pisarenju v javnosti proti glavnim odbornikom, ter odločno zahteva, da se povzročitelji strogo kaznujejo, ker članstvo društva štev. 36. uvidi, da hoče pisec protesta škoditi vplivu glavnih odbornikov; obenem dela škodo in razdor v organizaciji s takim pisarenjem. Tajnik prečita odgovor predsednika društva štev. 35., katerega je bil vprašal, kdaj da je društvo imelo sejo, da je ta protest odobrilo; odgovor se glasi, da je imelo društvo izredno sejo, na kateri je bilo zadostno število članstva, da je tisti "protest" odobrilo, ker je društvo baje zato proti združitvi, ker Slov. podp. dr. sv. Barbare ni solventno, (tega ni bilo v priobčenem protestu); predložena je bila tudi dopisnica nekega člana od društva štev. 35., ki odločno protestira proti takemu početju od strani društvenih odbornikov, ter omenja, da on nič ne ve o kakšni izredni seji, pač je pa mnenja, da se je tisti protest skoval privatno.

Sledi razmotrivanje, ter z ogorčenjem obsojajo vsi navzoči glavni odborniki tako blatenje v javnosti od strani društvenih sobratov. Sklene se soglasno, da naj društvo Planinski Raj štev. 35. doprinese dokaze za vsa natolcevanja in obdolžitve glavnih odbornikov S. D. P. Z., to je kje izkorišča organizacijo in česa so zakrivili, da so delovali protipravilno; v slučaju da društvo Planinski Raj štev. 35. ne bi moglo z dokazi tega dokazati, tedaj ima društvo vse to, kar je objavilo v protestu, dobesedno preklicati v javnosti do 16. oktobra t. l. in v slučaju da tega ne stori, se bo glavni odbor poslužil pravil stran 36. točka Izobčenje društev, ali tičoče se posameznih članov "člana se izobči" točka 6.

S tem je dnevni red izčrpan in predsednik zaključi sejo.

John Prostor, m. p. predsednik.
Andrew Vidrich, zapisnikar.

V neko atlantiško luko je dospel ameriški parnik in potniki pripovedujejo, da je nemška submarinka napadla parnik, toda torpedo ni zadel, pač pa se je po nerazumljivih ovinkih izgubil od ladje. Potniki so takrat mislili, da imajo Nemci že zelo slabe torpede, toda v Washingtonu si zdaj tolmačijo, da je bil parnik mogoče zavarovan z Edisonovim aparatom. Mornariški tajnik Daniels ne mara govoriti o tej stvari.

Agitator monarhizma je podoben priganjaču sužnjedržca. Oba smatrata ljudstvo za tržno živino.

James L. Hughes, zvezni poverjenik, je izravnal spor med ladjegradniškimi delavci in Standard Shipbulding korporacijo na otoku Shooters. Prizadetih je 200 delavcev, ki so stavkali osem tednov.

Predsednik Wilson je izdal proklamacijo, v kateri naznanja, da je sladkor podvržen vladni kontroli.

Spargo in demokracija.

Pred kratkim smo povedali, kako je bilo organizaciji, imenovani People's Council onemogočeno zborovanje najprej v Minneapolisu, in potem še v nekaterih drugih krajih. Dasi nam ni taktika mešanice, zbrane v People's Councilu, prav nič simpatična, smo obsodili oviranje svobode govora in zborovanja. Za nas je to samo ob sebi razumljivo, ker spada ta svoboda med temeljne pojme demokracije in mora biti za vse enaka.

Popolnoma enaka je sodba Johna Sparga, ki je pred kratkim izstopil iz ameriške socialistične stranke, ker se ne strinja s taktiko večine. Takoj po njegovem izstopu je bilo slišati glasove, ki nikakor niso bili dostojni socialistov. Očitalo se mu je, da je "izdal" socializem, da se je "prodal vladi" in podobne reči, ki rade uhajajo iz ust ljudem brez trezne sodbe, podvrženim bolezni večnega sumničenja. Ta očitanja so bila zelo neopravičena, kar se lahko spozna iz pisma, ki ga je pisal načelniku takozvane National Security League, Mr. Stamwood Mankenu v New Yorku in ga obenem izročil socialističnemu "New York Call" za objavo.

To pismo se glasi:

Cenjeni gospod Manken: Ali poizkušate Vi in Vaši tovariši res okrepčati People's Council in mu pridobiti simpatije ter moralno in finančno podporo tisočerih odkritosrčnih radikalcev, ki zdaj lojalno podpirajo narodovo stvar in stoje proti People's Councilu?

Vem, da je prav mnogo ljudi enakih meni, ki so lojalno podpirali in podpirajo narod v tej krizi in se odločno postavljajo proti People's Councilu, prisiljenih prav resno uvaževati, če ne leži naša dolžnost v sedanji dobi v tem, da sklenemo vrste za obrambo tistih temeljnih pravic demokratične vlade, ki se kršijo z odrekanjem zborovalne pravice in svobodne besede o velikih vprašanjih časa.

Videli smo v tej Videli smo v tej vojni osnovni konflikt med demokracijo in avtokracijo, in da bi zagotovoli zmago demokracije, smo bili pripravljeni doprinesti vse potrebne žrtve. Ko smo ponudili svojo službo narodu, je bil naš glavni interes v tem, da smo želeli poslužiti stvari demokracije.

Jasno je, da ne moremo z odkritosrčnostjo in doslednostjo biti ravnodušni napram interesom demokracije tukaj, v svoji lastni deželi. Ne more se pričakovati od nas, da se bomo bojevali in žrtvovali za demokracijo v tujini, pa ostajali tihi, če izpodkopavajo sovražniki demokracije doma vse demokratične institucije in svobodo, kar je imamo.

Zdi se mi nič manj kot narodna sramota, da se pojavlja organiziran poizkus, da bi se People's Councilu onemogočili shodi. Popolnoma odkritosrčen sem in pravim, če vztraja to stanje, da se bom čutil prisiljenega opustiti delo, ki ga vršim, in ponuditi tem ljudem toliko moči, kolikor sem jé je zmožen, da uveljavijo in ohranijo pravice, ki jim jih nezakonito odrekajo ljudje, posnemajoči metode hohenzollernske avtokracije.

Ako ste hoteli Vi in Vaši zavezniki namenoma oslabiti uspeh sijajnega Wilsonovega apela na nemški narod in tako dejansko napraviti radost kajzerju, tedaj se mi zdi, da si niste mogli izbrati bolj uspešne metode. Kakšno inspiracijo more dobiti nemški narod, bojujoč se proti tej avtokraciji, če se obrne k demokratični Ameriki, pa opazi, da prihajajo v veljavo avtokratične razmere prav tako, kakor v njegovi lastni deželi? Kakšnega močnejšega argumenta si morejo nemški birokrati želeti za omejevanje ljudske svobode, kakor zgled, ki jim ga dajete Vi?

Bila bi mojsterska poteza in učinkovit udarec za People's Council, če bi bili namesto zarote za preprečenje zborovalne pravice porabili moč svoje organizacije. In če bi se bili poslužili vsega vpliva, ki ga ima Vaša organizacija na občinstvo v Minneapolisu in na governerja Minnesote, da bi jih pripravili do dovolitve shoda in za primerno varstvo njihovih govornikov, bi bil People's Council pripravljen ob svoj najmočnejši apel na ameriško ljudstvo. Povsem lahko bi bilo prirediti protidemonstracije in pokazati na votlost vse njegove propagande.

Z zatiranjem svobodne besede o takih vprašanjih se povečava strast tistih, ki so zatirani, in — kar je hujše od vsega drugega — gonijo se na tajna in podzemeljska pota, kjer se ne more obračunati s propagando, kateri se more le v javnosti uspešno nasprotovati.

Vem, da je na tisoče in tisoče mož in žen v deželi, ki predvsem žele lojalno in vdano služiti narodni stvari v tej resni uri, in ki so, zelo proti svoji volji prisiljeni reči, da je njih neposredna dolžnost, bojevati se za demokracijo doma.

Naravnost: Prisiljen sem Vam reči, da je to moja odkritosrčna in zavedna sodba, da storite Vi in Vaši tovariši z zasledovanjem te nenavadno neumne politike pritiska več za učvrstitev vpliva teh pacifističnih propagatorjev na delavstvo te dežele, kakor vsi govorniki in agenti People's Councila. Če bi se bilo Councilu dovolilo zborovanje v Minnesoti, kakor je bilo nameravano, bi bil ta shod popolnoma in učinkovito izravnan z zborom pod zaščito American Allianee for Labor and Democracy. Sedaj naj bodo proglasi te organizacije kolikorkoli učinkoviti, bo njih vpliv vendar znatno oslabljen, ker ljudstvo ve, da ni imela druga stran enake prilike.

Ponovno Vas prosim, Mr. Manken, ne igrajte kajzerjeve igre in ne silite ljudi, ki so s srcem z nami in z narodno stvarjo, da bi podpirali People's Council.

John Spargo.

ŠTIRI MESEČNI RAČUN S. D. P. Z.
od 1. maja do 31. avgusta 1917.

DOHODKI:

Vsa društva volačala	$18,281.05	
Posebni član M. Lenpršič, članarina	5.00	
Skupilo za omaro bivše S. D. P. & P. D.	5.00	
Prenešene obresti First National Bank, Conemaugh in Dep. B.	824.32	
Obresti v gotovini Union National Bank, Johnstown	10.34	
Obresti čekovnega računa Lake Shore Bank & Trust Company	15.11	
Obresti obrestne vloge Lake Shore Bank & Trust Co.	104.44	
Obresti obrestne vloge Potter Title & Trust Co., Pittsburgh	108.24	
Obresti obrestne vloge Conemaugh Deposit Bank	100.00	
Obresti obrestne vloge Slov. Hran. in Pos. Društvo, Conemaugh	50.00	
Skupni dohodki		$19,503.50

IZDATKI:

Društvo se izplačalo	$12,748.50	
Upravni stroški:		
Mesečne in letne plače gl. odbornikov	$ 666.00	
Dnevnice in vožnje gl. odbornikov	289.26	
Vrhovni zdravnik za pregled prošenj	23.57	
Tiskovine in uradne potrebščine	322.79	
Najemnina glavnega urada	48.00	
Glasilo in oglasi	124.50	
Ročna blagajna gl. tajnika in blagajnika	50.00	
John Prostor pošiljatve	2.42	
Zvezin odvetnik R. C. Hoerle	100.00	
Varščine društvenih in glavnih odbornikov	171.00	
Povrnjena pristopnina in mesečnina Mary Kokal	4.45	
Prenešene obresti	824.32	
Skupni izdatki		$15,374.81
Čisti štirimesečni preostanek		$ 4,128.69
Preostanek z dne 30. aprila 1917		46,739.17
Skupni preostanek dne 31. avg. 1917		$50,867.86
K temu se še prišteje: nevrnjeni čeki		$ 2,461.62
Preostanek ročne blagajne tajnika		9.17
Skupno imetje		$53.338.65

Ta imovina je razdeljena sledeče:

Na čekovnem računu Lake Short Bank & Trust Co., Cleveland	$ 3,943.09
Obrestna vloga Lake Shore Bank & Trust Co., Cleveland	5,104.44
Obrestna vloga Guaridan Savings & Trust Co., Cleveland	4,997.64
Obrestna vloga Citizens Savings & Trust Co., Cleveland	4,762.87
Obrestna vloga Society for Savings, Cleveland	2,596.79
Obrestna vloga Continental Trust Co., Pittsb'g	5,593.94
Obrestna vloga Potter Title & Tr. Co., Pittsb'g	5,520.40
Obrestna vloga Union National Bank, Johnstown, Pa.	4,207.67
Obrestna vloga First Natl. Bank, Conemaugh	5,000.00
Obrestna vloga Conemaugh Deposit Bank, Conemaugh	5,100.00
Obrestna vloga Slov. Hran. & Posojilno Društvo, Conemaugh	2,050.00
Čekovni račun Conemaugh Deposit Bank, Conemaugh	100.00
Obveznost National Surety Co.	4,352.64
Neporabljena ročna blagajna tajnika	9.17
Skupaj	$53,338.65

Pregledano in pravilno pronajdeno.

Conemaugh, Pa., dne 11. septembra 1917.

John Prostor, *predsednik.*	**Blas Novak,** *tajnik.*	**Joseph Žele,** *blagajnik.*
Ivan A. Kaker, *1. nadzornik.*	**Nick Povše,** *2. nadzornik.*	**Frank Kaučič,** *3. nadzornik.*

Ako čitaš Proletarca, pa spoznaš, da je dober list in te zanima tedaj ga pokaži še tovarišu in mu ga priporoči, da bo tudi on to izvedel, kar izveš ti in se naučil, česar se učiš ti. To bo duševni dobiček zate in zanj.

DOPISI.

Detroit, Mich.

V 39. številki "Radničke Straže" je bil priobčen članek pod imenom "Gdje je dosljednost". Članek, katerega je spisal S. Mirosavljević, je tako nesramen, tako jezuitsko podel, da se mu mora odgovoriti.

Dovolj dolgo že trpimo, da se člani slovenske sekcije Jug. soc. zveze na najpodlejši način napadajo v glasilu hrvatske sekcije. Vsako obrekovanje ter zavijanje jim pride prav, samo da se udriha po nas. Sod. S. Mirosavljević v svojej žalostni skrpucariji omenja shod, katerega prireditelj je bil Jug. soc. klub št. 114 s temo "Jug. vprašanje in socialisti", referantom Etbin Kristanom iz Chicaga dne 19. avgusta. Shod, ki je bil sijajen in kjer je referent Etbin Kristan zadel v črno, seve boli Mirosavljevića, posebno pa še poraz, ki ga je doživel na tem shodu. Radi tega je napisal ono podlo žalostno stvar, da bi dal duška svojemu užaljenem ponosu. Komu ni znan sod. Mirosavljević? Slovenski sodrugi, ki so se udeležili kot delegati lanskega kongresa v Chicago, se ga gotovo spominjajo. Velik človek a še večji frazar. He, kdo se ne spominja njegovega gromovitega govora na kongresu, ko je udrihal po "Proletaren" ter uredniku češ kako, da bi lahko imel "Proletarec" deset, petnajst tiljada predplatnika! Krivda, da jih nima, je seveda proletarčevega urednika ter upravnika. Da, z grmečimi frazami je lahko reševati vprašanja, in tudi aplavz sledi, in to sod. Mirosavljević prokleto dobro zna.

Mi v Detroitu ga dobro poznamo in tudi vemo dobro, koliko je sod. Mirosavljević "dosljedan". In kolikor je člančić podel ter nesramen, v resnici povedano, ko sem ugledal ime avtorja pod njim, nisem bil čisto nič iznenaden. Seve iz vsega članka ne sledi prav nič. Prečital sem ga trikrat, štirikrat ter se zastonj belil glavo, kaj da je Mirosavljević izven svojih laži še hotel povedati. V svojem članku citira odlomke Kristanovega govora ter ga primerja z govorom sod. Kristana iz lanskega leta. Pri tem je pa tako neroden, da samega sebe bije po ustih. Svoje argumente si sam pobija in se posebno, ko omenja članek sod. Wilki-a, oziroma njegovo ime, ki piše isto, kar je in zastopa sod. Kristan v tem vprašanju. Cvet njegovega članka je v sredini in mislim, da je temu posvetil vso pozornost; piše: Poslije svršenog govora stavljeno je na Kristana nekoliko pitanja o protujavlju njegovog govora, na koja Kristan nije odgovorio ni na jedno pitanje, nego je samo produljivao svoj govor. Najposlije je mjesto na odgovaranja na postavljena pitanja počeo biti tako neučtiv, drzak i brutalan, da bi se sigurno svaki i najpokvarenji buržvaski šarlatan mora stiditi takovih izraza pred javnosti. Okolo po dvorani su hodali neki, valjda uročito u tu svrhu izabrani, te su svakoga, ko je protestirao, kušali ušutkati sa riječima: Shut up! A svakog druga, koji je stavio kakovo pitanje, počeli su stanoviti ljudi podlo i bezobrazno ismjehavati. Sigurno su ti pristaši govornika htjeli već ovdje pokazati, kakova će biti točka u programu Jug. republike o slobodi i mišljenja. Možda bi i da šaka došlo, da se mi nismo mirno držali. Na večer istog dana su drugovi Slovenci sa Kristanom priredili banket, na koji so imali pristup samo pozvani. I tamo se je pilo i veselilo do zore. Ovo neliči Potočnjakovoj prvoj konferenci Jugoslavije u Chicagu i Grškovićevoj konferenci u Pittsburghu, gdje su bili u počast gospode priredjeni banketi.

Pošto drugovi Slovenci nisu dali nikomu govoriti na skupštini, a nisu htjeli ni posebnu diskuziju, to mi je želja, da ovim putem, a ušte kračim potezima iznesem prostuvolja, u koja je Kristan zapadao i na koja nije odgovorio etc. — —

Torej tako nesramno laže, da nismo dali nobenemu pravice vprašanja! Eh, Mirosavljević, ali se ne spominjate koliko sodrugov je stavilo vprašanja, kolikrat, ter kakšno — in Vi se drznete obrekovati naš klub, kakor da zatira svobodo govora! Po njegovem smo bili pravi divjaki, s koli nadzirali dvorano, ter vsakega mučenika svobodne besede a la Miro-

savljević prisilili, da je molčal. In Kristan sam — brutalan — —!

Seveda, Mirosavljević je bil užaljen, da je na svoj belgradski govor dobil tak poraz. Ampak sod. Kristana odgovor ni bil podel ne brutalan, ampak dostojen ter pravičen. Ali ni sod. Kristan vprašal vsakega vprašalca na koncu, že je zadovoljen? Kaj ne da ne, Mirosavljević Ali niso gotovi ljudje nalašč delali hrup za vrati, samo, da se moti govor ter ismehavali govornika? Ali je bil predsednik shoda surov? Ali ni dal besede vsakemu, še celo nečlanu J. S. Z.? Po Vašem mnenju gotovo ne, sod. Mirosavljević. Ali drugi vedo - - in boste, sodrug Mirosavljević, zvedeli. — —

In da nas naslika kot pijance in veseljake, je napisal oni ostudni člančič — fej! Še nikoli nisem pisal članka, da bi napadal osebno človeka in še celo sodruga — ali danes — na to podlost moram. "Pilo in veselilo se je do jutra — kot na Potočnjakovoj". Torej to je bolelo našega moralista Mirosavljevića! He, Mirosavljeviće, prišel bi bil in lahko bi bil videl, kako se je pilo in kaj smo delali.

Koncem članka se ne more izogniti, da bi se ne zaletel vsaj z besedico v Blagoje Savića, katerega zna tako junaško napadati, kadar sod. Savića ni zraven.

Da je stvarca cela omenja kot svoj argument še nekdanjega člana soc .kluba št 114 J. Oglarja ter se takoj zlaže, da je bil sod Oglar izključen, dočim mu je znano, da je sam izstopil. Ali mislim, da popravi. — —

Kljub vsem lažem, je bil shod velik ter ob času. Da bo pa članstvo slov. sekcije zvedelo, zakaj smo ga sklicali in kaj da se je govorilo na tem shodu,bom v prihodnjih številkah "Proletarca" poročal.

Joško Oven.

New Derry, Pa.

Objaviti moram s tužnim srcem prijateljem, znancem in rojakom, da je nemila smrt utrgala nit življenja našemu sobratu Endy Hembringu, ki je po dolgotrajni bolezni umrl dne 13. septembra v najlepši starosti 36 let. Pripadal je društvu "Zvesti bratje" štev. 70 S. D. P. Z., New Derry, Pa., in društvu sv. Alojzija štev. 13 v Baggaley, Pa., J. S. K. J. Pogreb je bil dne 15. septembra iz hiše žalosti. Udeležila sta se ga oba omenjena društva z zastavama, in vsako mu je položilo krasen venec na krsto.

Pokojni je bil doma z Dolenjskega, pri Savi, fara Velika Dolina, vas Ponikva. V starem kraju zapušča očeta in tri brate, tukaj pa žalujočo vdovo in dvoje nedoraslih otrok .V imenu sobratov izrekam družini sožalje, pokojnemu pa bodi prijazen spomin.

Dragi rojaki, to je zopet slučaj, ki nam kaže, kako potrebna so naša podporna društva, da pomagajo v slučaju bolezni in nesreče in olajšajo po smrti zapuščenim najhujše breme.

Steve Kopriva.

Stranka

La Salle, Ill.

Tem potom vabim vse sodruge na prihodnjo sejo socialističnega kluba, ki bo v nedeljo 7. oktobra.

Prosim, naj si vsak član zapomni, da ima socialistični klub štev. 4 svojo redno mesečno sejo **vsako prvo nedeljo v mesecu** ob pol štirih popoldne.

Sodrugi! Časi so tako resni, da jih mora vsakdo spoznati in za delavstvo je bolj kot kdaj potrebno, da se čvrsto organizira. Storite torej vsak, kar je v njegovih močeh, da se povzdigne naš klub, ki je organizacija slovenskega delavstva, na čim višjo stopnjo.

Pripeljite na prihodnjo sejo vsak po dva nova člana. Če se malo potrudite, ni to pretžka naloga. Koristili boste s tem sami sebi.

Seja je v Slovenskem Narodnem Domu.

S soc. pozdravom

Vencel Obid, tajnik.

Cleveland, O.

Na seji socialističnega kluba št. 27, dne 23. septembra je izreklo članstvo priznanje sodrugom E. Kristanu, F. Šavsu in F. Godini za pričeto akcijo za "Slovensko republičansko združenje". Članom, ki niso bili na zadnjih sejah, omenjam, da se prično s 1. okt. klubove seje vsako drugo in četrto nedeljo ob 2. popoldan v klubovih prostorih.

Andrej Bogataj, tajnik.

Cleveland, O.

Slov. soc. klub štev. 27 v Clevelandu priredi dne 4. novembra t. l. veselico, spojeno s predstavo. Igrala se bo zabavna veseloigra "Malomestne tradicije". Ostala slovenska društva v Clevelandu prosimo, da naj ne prirejajo svojih veselic in zabav na ta dan.

Veselični odbor
Slov. soc. kluba št. 27.

TAJNIKOM, ZASTOPNIKOM IN POSAMEZNIKOM.

V kratkem izide naš "Družinski Koledar" za leto 1918. Da ne bo nepotrebnega povpraševanja in pisarjenja, naj si vsakdo zapomni sledeče: Koledar ne bode letos nič slabši kot je bil prejšnja leta, pač pa še lepši, ker bomo samo za vezbo plačali $120.00 več, kot smo pa prejšnja leta. Vkljub temu pa ostane cena stara, to je: od eden do deset iztisov po 50c komad, od 10 do 50 se dobe po 47 centov, od 50 do 100 po 45 cent., kdor jih pa naroči 100 ali pa več, in seveda iste tudi razproda, dotični jih pa dobi po 40 centov komad.

Vsi Koledarji" bodo razposlani poštnine prosto. Manja naročila po parcelni pošti, večja pa po ekspresu.

Erazem Gorshe bo obiskal več slovenskih naselbin po zapadu. Pravico ima, da nabira nove in kolekta stare naročnike za list Proletarec. Sploh je upravičen zastopati nas v vseh poslih, kar se tiče uprave lista.

Upravništvo.

LISTU V PODPORO.

John Leksha, Ringo, Kans. 25c. — Tony Rudolph, Widen, W. Va. 50c. — Charles Pogorelec, Pueblo, Colo. $2.00. — Tony Zalar 50c. Tony Šabac 50c. Oba v Anddy, Pa. Skupaj . . . . . $ 3.75
Zadnji izkaz 224.88

Vsega $228.63

ZA "SLOV. REP ZDRUŽENJE".

Frank Žagar, Terre Haute, Ind. $3.00.

RAD BI ZVEDEL

za svojega prijatelja Joe Widmar, kateri se je pred petimi meseci nahajal v Coalton, Ill. Če kdo izmed rojakov ve za njega, naj mi naznani, ali pa naj se sam javi.

Izšla je knjiga Monizem

Zbirka svobodomiselnih naukov v dveh razpravah. To velezanimivo znanstveno razpravo, tičočo se svobodnega naziranja in misli, bi moral čitati vsak rojak, vsaka rojakinja. Vsak slovenski svobodomislec in socialist bi moral imeti to knjigo v hiši, morala bi biti v vsaki slovenski čitalnici, socijalističnem klubu in drugih kulturnih društvih.

Cena 35c poštnine prosto.

Naročite še danes pri:

ERAZEM GORSHE,
4964 Pearl St., Denver, Colo.

Adv.

Iz Washingtona poročajo, da je Edison iznašel gotove vrste mehanizem, ki odvrača torpede od ladje, proti kateri so izstreljeni. Iznajdba je bila že poskušena na mnogih razruševalkah in pravijo, da se je dobro obnesla. Nekateri trgovski parniki so že zavarovani s to iznajdbo.

V delu je
in začetkom oktobra izide

Ameriški družinski Koledar

za leto 1918

Trije letniki tega koledarja so izšli. Slovenska javnost v Ameriki ga pozna in za četrti letnik nam ni treba peti slave. Da se je ta izdaja priljubila ameriškim Slovencem, nam dokazuje nje rastoča naklada.

Uspeh koledarja v prvih treh letih je bil izdajateljstvu v vzpodbujo. Uredništvo in upravništvo sta se potrudila, da podata Slovencem v Ameriki knjigo, ki jih bo veselila. Uredništvo polaga važnost na to, da bo vsebina raznovrstna, ter pride leposlovje prav tako do veljave, kakor poljuden pouk, resnoba prav tako kakor šala. Naročniki najdejo tudi v novem letniku imena pisateljev, ki so se jim prikupili. Originalne prispevke imamo od Etbina Kristana, Jožeta Zavertnika st., Ivana Moleka, Franka Šavsa, Jožeta Ambrožiča i.t.d. Koledar obsega pesmi, ki bodo razvedrile čitatelje in deloma služile tudi potrebam organizacij po deklamacijah. — Uvrščeni so prispevki slovenskih pisateljev iz stare domovine in literatov drugih narodov. Drugo gradivo je raznovrstno, kolikor le more biti v taki izdaji.

Skrbno urejen je

ilustrativni del

Tudi v tem oziru bodo odjemalci opazili napredek. Koledar bo imel več celostranskih lepih slik, povrh pa veliko število manjših ilustracij. Med prvimi bomo imeli nekoliko originalov.

Splošno je znano, da so take izdaje v sedanjem času zelo otežčane, ker so se vse tiskarske potrebščine nezaslišano podražile, zlasti pa papir. Obljubovala se je odpomoč, vodile so se preiskave. Toda pri preiskavah je ostalo. Namesto da bi se bil položaj zboljšal, se je še poslabšal in draginja postaja le še večja.

Kljub temu je izdajateljstvo sklenilo, da ne poviša cene. Tudi letošnji koledar velja

50 centov,

ker računa izdajateljstvo s tem, da bo slovensko delavstvo seglo po njem in ga pokupilo, tako da ne nastane škode iz preostajanja izdaje.

Kakor po navadi, bo tudi letos

Koledar trdo vezan.

Vso vsebino objavimo, ko bo koledar dotiskan.

Upravništvo prosi, naj se društva in posamezniki podvizajo z naročili, da se more določiti naklada. Z ozirom na draginjo vsega, od papirja do vezave, bo le toliko tiskano, kolikor bo naročeno. Čim prej pridejo naročila, tem bolje bo. Kdor zamudi, lahko ostane brez koledarja.

Vsa naročila sprejema

PROLETAREC

4008 W. 31st St. *Chicago, Ill.*

SEVERA'S WAFERS FOR HEADACHE AND NEURALGIA
(Severovi Praški zoper glavobol in nevralgijo) dajo hitro olajšbo. Cena 25 centov za zavojček s 12 praški.

Domač liniment.

V vsaki hiši bi morali imeti steklenico dobrega linimenta vedno pri rokah za slučaj nesreče, poškodb, zvinjenj in odrge in pri takih prilikah ne vemo za boljega kot je

SEVERA'S GOTHARD OIL

(Severovo Gothardsko olje). Isto umiri bolečine, bolesti, krče in je precej priročno in dobro za zdravljenje ravno takih slučajev kot so: revmatizem, nevralgija, zvinjenja, odrge, otekline, otekle žleze, okorelost in bolečine v mišicah.

Cena 25 in 50 centov. V lekarnah vsepovsod.

DOBRO ZA ZVINJENJA. Mr. Frank Veverka, Bloomfield, Mont., nam je pisal dne 16. febr. 1917 sledeče: Zvinil sem si koleno in ko sem si ga parkrat nadrgnil Severovim Gothardskim oljem, so prenehale vse bolečine in sedaj se zopet dobro počutim."

Kupite Severova zdravila v domači lekarni. Zahtevajte samo "Severova". Če jih ne morete dobiti, naročite jih naravnost od nas.

W. F. SEVERA CO., CEDAR RAPIDS, IOWA

Največja slovenska zlatarska trgovina

FRANK ČERNE

6033 St. Clair Ave., : Cleveland, Ohio

Ure, verižice, prstane, broške, zaprstnice, medaljonške, itd.

Popravljamo ure po nizki ceni.

Podružnica **Columbia Gramofonov** in gramofonskih plošč slovenskih in drugih. Se prodaja na mesečna odplačila.

Pišite po cenik, kateri se Vam pošlje brezplačno.

Najboljše blago. **Najnižje cene.**

PAZITE IN HRANITE

Narodni izrek pravi: "Pazite na vaš beli denar za črne dneve." To pomenja toliko kakor prvo pazite in hranite dokler ste še zdravi in mladi, da boste imeli nekaj za stara in onemogla leta.

Vsak človek mora paziti in hraniti, ke le to je edina pot, ki vas vodi v neodvisnost. Prvi dolar, ki ga date nastran, se lahko ceni kot itemeljni kamen poslopja za katerim vsaki stremi. Dobro je vedno imeti na pametu narodni izrek ki pravi: "Zrno do zrna pogača: kamen na kamen palača". Najtežje je početek ali brez početka ni nikdar ničesar. Zatorej pričnite vlagati vaš denar še danes, ampak pazite, da ga nalagate v gotovo in varno banko. Z vlogo enega dolarja dobite vašo bančno knjižico.

Mi sprejemamo denar na hranilno vlogo in plačamo po 3% obresti od njega.

Pošiljamo denar v Italijo, Rusijo in Francosko.

Prodajemo prve posojilne mortgage (markeče) in dajemo v najem varne hranilne predale.

Sprejemo upise za parobrodno potovanje v staro domovino po vojni.

KASPAR STATE BANK
1900 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.
Kapital, vloge in prebitek znaša nad $6,000,000.

VABILO NA VELKI PIKNIK S PLESOM

katerega priredijo slov društva
"Mednarodna Zveza" štev. 124. S. N. P. J., "Delavec" štev 27. S. S. P. Z.
in Jugoslovánski Socialistični klub štev. 10
iz Forest City, Pa.
V SOBOTO, DNE 15. SEPTEMBRA 1917
NA PROSTORIH g. JOHN LUKUS-A, VANDLING, PA.

Začetek ob desetih dopoldne in bode trajal pozno v noč.

Igrala bo izvrstna unijska godba; dobra in točna postrežba v vsakem oziru.

Čisti preostanek tega piknika je namenjen za fond slovenskega "DOMA" v Forest City, Pa.

Najuljudnejše vabimo vse Slovence iz Forest City in okolice, da se mnogoštevilno udeleže tega piknika, ker gre za splošno korist in izobrazbo.

Pridite vsi do zadnjega, kliče ODBOR!

VABILO

NA VELIKO

Jesensko Veselico

katero priredi

društvo "Slovenski Dom" št. 86 S. N. P. J.

v soboto zvečer, 6. okt. t. l.

v "Best" dvorani, 2171 Clybourn Ave., vogal Southport Ave.

Na veselici bo mnogo raznovrstne zabave in bogat srečolov.

Začetek veselice točno ob 7 uri zvečer.

Vstopnice v predprodaji 15 centov, pri vratih 25c. — Korporativna društva in dame v spremstvu so vstopnine proste.

Kdor bo prišel na to veselico mu gotovo ne bo žal, ker bo za vse potrebno dobro preskrbel ODBOR.

Opomba: Ko greste na našo prireditev, vzemite vsem dobro znano "Ashland" karo, katera nosi št. 9, in vas pripelje do dvorane.

Monarhizem v dvajsetem stoletju je preziranje človeškega razvoja.

Central Hotel
Conemaugh, Pa.
Fred. Mosebarger,
LASTNIK.

Pri prehladih
vdrgnite vrat in prsa, kakor tudi stopala s
Dr. Richter-jevem
PAIN-EXPELLER
Učinkuje takoj olajšljivo in prijetno.
Jedino pravi s varstveno znamko sidra.
35c in 65c v lekarnah in naravnost od
P. AD. RICHTER & CO.
74-80 Washington Street, New York, N. Y.

GROF BERNSTORFF — ZAROTNIK.

(Konec s 1. strani)

rom na razmere, po drugi pa odirajo ljudske mase z neopravičenimi cenami.

Delavstvo, ki dobro izhaja, je za deželo neskončno več vredno, kakor sestradan in izčrpan proletariat. Tisti, ki pehajo ljudstvo v bedo, so deželi prav tako sovražni in nevarni, kakor kajzer in njegovi agenti.

Zavedni delavci bodo pa vedno znali delati razliko med svojimi interesi in med tujo propagando. Proletariat, ki je vzgojen v razredni zavednosti, ne štrajka zaradi štrajka, ampak zaradi svojih pravic; ako jih more doseči brez boja, mu je to ljubše, kakor žrtve, ki jih nalaga stavka tudi njemu.

Medtem, ko bo delavstvo stalo na straži za svoje pravice, bo imelo odprte oči, da ga ne bo nihče mogel zlorabljati za tuje namene.

Nekoliko luči na notranje dogodke v Avstriji mečejo sledeče vrste ljubljanskega "Slov. Naroda:"

Danes čitamo v dunajskih in praških listih podrobnejša poročila o sestanku nemških zaupnikov Pragi.

Zbrali so se nemški Volksratovci, državni in deželni poslanci, člani gospodske zbornice — da obsodijo vse, kar je naperjeno proti hegemoniji nemškega naroda v državi. Prišli so preklinjat — toda našel se je pameten mož, ki je imel pogum jim povedati, da — blagoslavljajo.

V nebrzdanih besedah so v Pragi razni govorniki izražali " ogorčenje nemškega naroda" nad zahtevami Slovanov glede preustroja države, istočasno pa so sami proglasili za sebe pravico "neomejene samodoločbe" in zbor nemških zaupnikov se je obnašal kot praveata konstituanta nove nemške iz češkega kraljestva izrezane dežele — "Deutschboehmen."

Komentar k temu sklepu je napisal nemški poslanec Lodgeman, ki se shoda ni mogel udeležiti. Poslal je posebno pismo, v katerem pravi:

Proti držav. pravu češke krone postavljamo samostojno deželo "Deutschboehmen;" proti mrtvim mejam kronovin živo zavest nerazdružnosti poedinih narodov.

Tudi oficielna češka državnopravna deklaracija priznava naše zahteve, ker izrecno povdarja, da ima vsak narod pravico samoodločbe. Gre torej le za to, da doženemo pot, po kateri dosežemo izpolnitev svojih zahtev.

To pot najdemo, ako se nemška politika osrči in svečano prizna to, kar zahteva za Nemce na Češkem, tudi Rusinom, Italijanom in Jugoslovanom. Da bi krona z absolutističnim aktom ustregla nemškim željam, na to smemo danes še manj računati, kakor kdaj poprej.

Pot k avtonomiji Nemcev na Češkem gre le preko avtonomije vseh narodov v državi in tu in tam razširjeno skrb za ohranitev kronovinskih narodov in njih samoupravo. Ako hočejo Nemci da se posreči delo nove ustave, potem mora biti njihova politika energična in vodilna.

Ako se razmere urede brez njih, se bodo uredile proti njim.

Tako posl. Lodgeman, ki pravi svojim rojakom:

Zbrali ste se, da prekolnete, kar zahtevajo drugi, v isti sapi pa zahtevate za sebe isto. Ali e vidite, da ste s svojim avtonomističnim načelom sankcionirali avtonomistične zahteve vseh drugih? Ali menite, da je danes mogoče priznati Nemcem, da sami odločajo o svoji usodi, Slovane pa tiščati pod stari jarem? Ne preklinjajte, kjer morate blagoslavljati!

In v usodnem času svari posl. Lodgeman nemške politike: Opustite politiko odpora proti vsemu, kar ne odgovarja načelu nemške hegemonije ter pomislite, da bo nacionalni problem razrešen — če ne z vami — z vašim sodelovanjem, pa brez vas in proti vam!

Lodgemanova neizprosna logika nemških zaupnikov ni prepričala. Zamislili se niso niti nad poročilom poslanca Pacherja, ki jim je moral povedati, da je cesar prepričan o potrebi preureditve notranjih razmer v smislu narodne samoodločbe in samouprave.

Vztrajali so trdovratno pri tem, da imajo Nemci pravico si urediti svoje narodne zadeve po lastni volji, ne pa Slovani. Sklenili so, da mora dobiti nemški narod v državi še večje svoboščine; jarem, ki tlači Slovane v državi, pa mora dostati še — neznosnejši. Neusmiljeni duh časa bo razdrobil praško resolucijo v prah. Prinesla bo nemškemu narodu nova razočaranja. Nam je dobrodošla! V ognju njenega narodnega sovraštva in njenega šovinizma kujemo orožje — mi!

Iz Kodanja poročajo: Potniki, ki prihajajo iz Nemčije, pripovedujejo, da se ječe vedno bolj polnijo z delavskimi in socialističnimi voditelji, ki so organizirali štrajke, zahtevali več političnih pravic in mir. To početje vladnih organov izziva med delavci ogorčenje proti junkerjem in militarizmu. Popotniki pravijo, da nemško ljudstvo težko ostane še eno zimo mirno in prenaša trpljenje. Nastali bodo izgredi. Ali vsi potniki dvomijo, da se nemškemu ljudstvu posreči vreči hohencolerizem in streti moč junkerjev, ker je pruska militaristična mašina skrajno dovršena.

"Corriere della Sera", ki izhaja v Milanu javlja, da je eksekutiva reformatorskih socialistov in parlamentarne skupine sklenila, da se udeleže konference ententnih socialistov v Parizu, da se doseže sporazum glede na novo stockholmsko konferenco. List priporoča italijanskim delegatom, da razlože aspiracije Italije socialistom iz dežel, ki so njene zaveznice.

Kasnejše vesti iz Rima naznanjajo, da so se člani parlamentarne skupine in socialistične ekskutive po konferencah v Parizu in Londonu posvetovali o političnem položaju in so sklenili obdržavati plenarno sejo takoj po londonski konferenci zaveznikov. V socialističnih krogih kroži vest, da hočejo oponirati nadaljevanju vojne po zimi, ker se širi beda med delavskimi sloji in srednjim stanom. Draginja je neznosna. Socialisti celo grozo s proklamacijo splošne stavke v Italiji, da napravijo pritisk na vlado.

Iz San Jose, Costaricca, poročajo: Akcija predsednika Tinoca se smatra za prelom diplomatičnih vezi med Nemčijo in Costaricco. Vlada je ukazala prijeti in zapreti večje število Nemcev, ki so podpirali protirevolucijo bivšega predsednika Gonzalesa. Costaricca se je postavila na stran Zedinjenih držav in prepustila svoje luke ameriškemu brodovju.

Iz Stockholma poročajo:

Ministrstvo zunanjih zadev je podalo izjavo, da švedska vlada ne ve ničesar o odlikovanju bivšega poslanika Cronholma v Mehiki po nemškem kajzerju, niti ne ve, kje se Cronholm zdaj nahaja.

V nedeljo se je sešlo tukaj 15,000 delavcev na protestnem shodu proti vladi, ki je dopustila, da nemški diplomatje izrabljajo nevtralnost Švedske. Govoril je Hjalmar Branting, socialistični voditelj v parlamentu. Delavci so sprejeli resolucijo, v kateri žigosajo vlado in izjavljajo, da pada ponižanje in sramota Švedske edinole na reakcionarno vlado, ki se je dala zlorabljati od Nemčije.

Iz Amsterdama javljajo:

Veliki bankirji in podjetniki v Nemčiji ugibajo s skrbjo, kaj bo z njimi po vojni. Depeša iz nemškega vira pravi: "Zastopniki nemških financ in industrij imajo skoraj neprenehoma tajne sestanke in mnogi so že zapravili velik del svojega premoženja za mirovno propagando. Nemški magnatje financ in industrij vidijo črno katastrofo pred seboj, ako Nemčija ne privoli v mirovno konferenco v prihodnjih par mesecih".

Nemška inozemska trgovina je mrtva. Izvzemši z Avstrijo, Bolgarsko in Turčijo imajo nemški podjetniki le nekaj malega s Švico, Holandsko in skandinavskimi državami, ki pa ne prinašajo mnogo dobička. Velika skrb za Nemčijo je, kje bo dobila surovine, katerih potrebuje ogromno množino za rekonstrukcijsko periodo takoj po vojni. Dokler ni bila Amerika v vojni, je imela Nemčija še velike nade, ali zdaj so ti upi splavali po vodi.

Da nemški kapitalisti že grdo gledajo kajzerja in njegovo vlado, dokazuje slučaj parobrodniškega magnata Ballina, ki je bil pred vojno velik prijatelj cesarja Viljema. Ob vsakem godu mu je kajzer poslal čestitko z darilom, toda zadnji mesec ,ko je Ballin obhajal svoj šestdesetletni rojstni dan, ni bilo čestitke ne darila. Zakaj? Ballin je zadnje čase odprto napadal kajzerja in vlado zaradi katastrofalne vojne, ki je uničila njegove parnike in prekomorsko plovbo. Zlasti odkar je Amerika napovedala vojno, kritizira Ballin nemilo kajzerja in se očitno norčuje iz submarinske kampanje.

"Slovenec" poroča: "Po časnikarskih vesteh se dunajski in budimpeštanski kapitalisti pripravljajo, da pokupijo vsa zemljišča v Opatiji, Iki in Lovrani in vse vile, ki so na prodaj. Večina vil je obremenjena s 50 do 60 odstotki svoje prave vrednosti. V sami Opatiji je 21 vil na prodaj."

V Avstriji postaja vse teže in teže iztlačiti iz ljudstva dovolj denarja za vojna posojila. Vlada, ki ima v Avstriji vedno "ženialne" ideje, si je sedaj izmislila drugo metodo, da pride do zaželjenega denarja. Drja. Kramaža in Rašina, dvoje čeških poslancev, ki sta prišla vsled amnestije iz ječe, toži ta prebrisana vlada za 6,345.000 kron "odškodnine", češ da je imela država zaradi njiju političnih dejanj, ki jih imenuje veleizdajniška, toliko škode. Mi ne bi nič ugovarjali, če bi slavna vlada zaplenila vsa kapitalistična podjetja, vpeljala popolno demokracijo in na ta način dala podržavljena podjetja ljudstvu v roke. Ampak ta metoda za napolnjevanje —vojne blagajne je kakor dlaka dlaki podobna ropu. Enostavna je seveda zelo. Nič druzega ni treba, kakor razglasiti dovolj ljudi za veleizdajalce, pa jim vzeti, kar imajo. Na ta način se vsemu ljudstvu lahko vzame vse. Toda le naj ne pride zopet kdo izmed najmodrejših in naj ne reče, da so tudi take tatvine "socialistične konfiskacije".

Več švicarskih listov sugerira, naj švicarska vlada opusti tajno diplomacijo in pošilja vse svoje depeše odprte. To bi preprečilo vsak škandal, kakršen se je pripetil v Buenos Airesu, v katerega je zapletena Švedska. Švicarji tudi niso pozabili, da so sami imeli slično neljubo afero s Hoffmanom, članom zveznega sveta, ki je skušal posredovati za separaten mir med Rusijo in Nemčijo.

Uporni ruski general Kornilov pride ta teden pred vojno sodišče s poroto. Delavski in vojaški svet je izposloval pri začasni vladi, da odločijo o usodi Kornilova vojaki-porotniki na fronti. Razprava se bo najbrže vršila v glavnem armadnem stanu.

Fanatizem sili z glavo skozi steno; modrost odmeri svojo moč in se ravna po tem.

Delavci imajo pravico do užitka vsega, kar producirajo; ta pravica bo pa šele takrat kaj vredna, kadar si pridobe potrebno moč.

Socializem nima smotra, da ustanovi vlado delavskega razreda nad kapitalističnim, ampak da odpravi razrede.

Če bi vladarji sami sebe človeško spoštovali, ne bi ne eden hotel ostati na prestolu. Da ostajajo monarhi, je znamenje, da si pripisujejo božansko dostojanstvo in prostor na oltarju.

Klanjati se monarhom se pravi ponižavati samega sebe.

IŠČEM

tudi svojo ženo Ano Drab, ki je pred dobrim tednom odšla od mene. Pride naj nazaj, ker otroci za njo zelo žalujejo. Če že neče živeti z menoj, potem se lahko sodnijsko ločiva in greva vsak svojo pot. Ako kdo izmed rojakov ve za njen naslov, naj mi ga naznani.

Frank Drab,
(3x) P. O. Nokomis, Ill.

Kje je glavni vzrok?

Veščaki nam pravijo, da devetdeset odstotkov vseh bolezni izhaja iz želodca. Vzemimo na primer ako imate nenavadno dušno pobitost in ste energetično oslabeli. Ako vas nadleguje glavobol, v raznih delih glave, če se Vam vrti v glavi, pomnite tega vsega je kriv slab želodec. Trinerjev Elixir of bitter wine je najbolje želodčno zdravilo. Izsnaži in utrdi ves drob, pospešuje prebavljenje, in obudi tek do jedi, ter okrepi celo telo. Ako trpite z kronično zabasanostjo, sapo v želodcu, nervoznostjo, nespanostjo, splošno oslabelostjo, če vam tudi druga zdravila niso pomagala Trinerjeva zdravila Vas gotovo ozdravijo. Cena $1.00 po vseh lekarnah. Trinerjev liniment je drugo zanesljivo zdravilo. Z njim pri rokah se Vam ni treba bati nevralgičnih jesenskih muk, spahnenja, pretegnenja, oteklin itd. Cena 25 in 50c po vseh lekarnah, po pošti 35 in 60c.

V lekarnah. Cena $1.00. Joseph Triner, izdelovalec, 1333—1339 S. Ashland Ave., Chicago, Ill.

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.

Zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik.

Zdravniška preiskava brezplačna — plačati je le zdravila. 1924 Blue Island Ave., Chicago. Ureduje od 1 do 3 popol.; od 7 do 9 zvečer. Izven Chicaga živeči bolniki naj pišejo slovensko.

ZANIMIV ČLANEK O NADZOROVANJU BANKE ZVANE "CLEARING HOUSE".

Kaj to pomeni za ljudstvo, če je banka pod nadzorstvom "Clearing House".

Vse banke, ki imajo zvezo s Chicago Clearing House, so podvržene strogemu nadzorovanju od uradnikov tega zavoda. Pregledovanje računov in imetja se mora vršiti najmanj enkrat na leto. Izvedenci natančno preiščejo stanje vsake banke. Vso gotovino preštejejo, pregledajo vse note, varščine, vknjižbe in druge vrednostne listine, se prepričajo o fondih, ki so naloženi v drugih bankah in pregledajo knjige in račune. Če najdejo izvedenci kake slabe ali dvomljive vrednostne listine, se te ne štejejo več kot imovina banke. Ako se je skrčila vrednost bančnega premoženja, mora banka kazati pravilno vrednost v svojih knjigah. Če banka drzno špekulira in se ji pride na sled, mora to takoj opustiti. Vse, kar je slabo, riskirano, se mora takoj odstraniti in nadomestiti z boljšim. Če vsega tega banka hitro ne popravi in stori, izgubi vse nadaljnje ugodnosti in pravice, ki jih vživajo banke, katere so združene v Clearing House.

Kedar se odvzamejo kaki banki te ugodnosti ali če ni sprejeta v Clearing House ima slednja za to dober vzrok. Na drugi strani pa je o banki, ki je članica te zveze, že to dovolj jasen dokaz, da ima dobro imovino, da je njen kredit dober in da vodi svoj denarni promet po predpisih, varno in sigurno.

Načrt za nadzorovanje bank potom Clearing Housa je bil izdelan v Chicagu pred desetimi leti, od katerega časa naprej ni bankrotirala niti ena banka, ki je bila v zvezi s tem Clearing Housom. Ako je šlo na ali drugi banki slabo vsled panike ali vojske, so ji takoj priskočile na pomoč druge Clearing House banke in ji pomagale, dokler se niso povrnile zopet normalne razmere. Ta Clearing House nadzorovalni načrt se je pokazal tako vspešen, da so povsod, kjer koli se nahaja kak Clearing House, sprejeli ta načrt.

American State Banka je v zvezi s tem Clearing Housom, je pod njegovim nadzorstvom in ima vse privilegije te banke, kateri poda vsako leto pet popolnih računov.

American State Banka pa je tudi pod državnim nadzorstvom in odda vsako leto pet detajliranih računov o stanju Banking Departmenta države Illinois.

Napravite NAŠO banko za VAŠO banko in Vaš denar bo varen in ga lahko dvignete, kedar ga želite.

Vprašajte za seznam naših First Gold hipotek. Kakor tudi seznam $100.00 in $500.00 zlatih hipotečnih bondov.

J. F. Stepina
predsednik.

AMERIŠKE DRŽAVNE BANKE
Blue Island Ave., vogal Loomis in 18. ceste.

"Čas"

je edina slovenska revija v Ameriki. "Čas" prinaša lepe povesti, koristne gospodarske in gospodinske nasvete, znanstvene zanimivosti, podučne in narodu potrebne razprave. mnogo mičnih slovenskih pesmic in poleg tega pa prinaša lepe in umetniške slike.

List stane mesečno na 32 straneh in stane samo $2.00 na leto, za pol leta $1.00. Naroča se pri "Čas", 2711 So. Millard Ave., Chicago,Ill. v Clevelandu in okolici pa na 6033 St. Clair ave.

CARL STROVER

Attorney at Law.
Zastopa na vseh sodiščih.
Specialist za tožbe v odškodninskih zadevah.
Št. sobe 1009.
133 W. Washington Street.
CHICAGO, ILLINOIS.
Telefon: Main 3989.

Ali veste za letovišče Martin Potokarja? Seveda. To je "VILLAGE INN" s prostornim vrtom za izlete.

Vodnjak z studenčno vodo na Martinovi farmi je poznan po vsej okolici.

Ogden Ave., blizo cestne železniške postaje, Lyons, Ill. Telefonska številka 224 M.

LOUIS RABSEL.

SHAJALIŠČE SLOVENCEV.
NA 460 GRAND AVE., KENOSHA, WIS.
Telefon 1199.

Oro

Prirejen po nacrtu, ki ga je rabil star moder menih

SOROL

se je izkazal čudovito uspešnem za krče želodcu in trebuhu, bolečine, naduho, glavobol, izgubo teka, prehlad v glavi, itd. itd.

Priredi ga ista kompanija, ko dela slavni "Pain Expeller" staro vredno sredstvo za vdrgnenje.

Pameten človek ima eno steklenico vedno pri rokah 35c in 65c v vseh lekarnah, li pa pri

F. AD. RICHTER CO.
74-80 Washington Street,
NEW YORK

MODERNA KNJIGOVEZNICA.

Okusno, hitro in trpežno dela za privatnike in društva. Sprejemamo naročila tudi izven mesta.

Imamo moderne stroje. Nizke cene in poštena postrežba.

BRATJE HOLAN,
1638 Blue Island Ave.,
(Adv.) Chicago, Ill.

SLOVENCI

pristopajte k

SLOVENSKI NARODNI PODPORNI JEDNOTI.

Naročite si dnevnik "Prosveta". List stane za celo leto $3.00, pol leta pa $1.50.

Vstanavljajte nova društva. Deset članov(ic) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je: 2657 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.

Naivečja slovanska tiskarna v Ameriki je

Narodna Tiskarna

2166-68 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce.
"PROLETAREC" se tiska v naši tiskarni

KADAR potrebujete društvene potrebščine kot zastave, kape, regalije, uniforme, pečate in vse drugo obrnite se na svojega rojaka

F. KERŽE CO.,
2711 South Millard Avenue.
CHICAGO, ILL.

Cenike prejmete zastonj. Vse delo garantirano.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ
324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

V teh dnevih velike draginje

bi se moral vsakdo varovati pred boleznijo, ki pomeni velike izdatke za hišo. Popolna resnica je v pregovoru. "Forewarned is Forearmed". Slaba prebava glavobol, zguba okusa, splošna slabost, vsi taki znaki vas opozorujejo, da iščete zanesljivega zdravila — malo pozornosti vašim črevam, bo vam pomoglo preprečiti sitne neprilike.

Trinerjovo Ameriško Zdravilno Grenko Vino

je tisto zdravilo, katerega potrebujete v takih slučajih. Isto izčisti creva, odstrani zbrano neporabno tvarino, v kateri se rode in množe razni bacili, pomaga prebavi, povrne okus in ojači kri in želodec, ki so potem vstanu braniti se pred večino napadajočih bacilov. aZ gori označene slučaje, nadalje za nervoznost, želodčne neprilike pri ženskah ob času življenske premembe, kakor tudi pri premogarjih v premogarskih okrajih, itd., je priznano to zdravilo za najboljše izmed vseh enakih pripravkov. To vino je pripravljeno iz grenkih zelišč, koreninic in lubja, ki imajo znane zdravilne moči in iz čistega, naravnega, močnega rdečega vina. Isto je dobro tudi za najbolj občutljiv želodec. Cena $1.00. V lekarnah.

Trinerjev Liniment

vam prinese v hišo pravo družinsko zdravilo. Je nepreskoljiv za revmatizem in nevralgijo, je izvrsten pri ponesrečenju, za zvijenje, otekline, okorel vrat, itd. Je jako poživljajoč za utrujene mišice po težkem delu ali dolgi hoji. Cena 25 in 50c v lekarnah, po pošti 35 in 60c.

Trinerjev Cough Sedative

je najbolj zanesljivo zdravilo zoper prehlade in kašelj, hripavost, vnetje sapnika, naduho, itd. Cena ista kakor za liniment.

Trinerjeva zdravila so dobila najvišje mogoče nagrade na mnogih mednarodnih razstavah. Zadnje nagrade: Zalta kolajna—San Francisco, 1915, Grand Prix—Panama, 1916.

JOS. TRINER

kemik izdelovalec,
1333-1339 So. Ashland Ave. Chicago, Ill.